

Simonidovi jambi „Περὶ γυναικῶν“.

Spisal Dr. Karl Verstovšek.

Uvod.

Stobej je ohranil v svojem cvetniku — ἀνθολόγιον — poleg neznatnih cvetlic marsikatero mično pisano cvetko. Kakor se dviga na zelenem travniku med raznobarvnimi cvetkami pisano belkasta glavica nežne marjetice, tako blesti med pesniškimi proizvodi in reki, katere je zbral Stobej v znamenito skupino, in vzbuja bralcu občudovanje jambaska pesem „O ženstvu“ (περὶ γυναικῶν).¹⁾ Škoda je le, da izvod nima prvotne oblike, temveč je prekrojen in pokvarjen; že Ribbecku se dozdeva, da ni utrgal marljivi Makedonec te cvetke v cvetnatem gaju, temveč da jo je vzel iz spletenega šopka in jo vplel v svoj venec.²⁾ Če naletimo še na toliko pomanjkljivih točk, bode imelo to delo vendar vedno veliko vrednost, ker je brez dvoma edini večji obrazec starejšega satirično-poučnega grškega pesništva.

Vsakdo bi mislil, da so učenjaki pripoznali te bisere grške poezije kot skupino in jih čislali kot svetinjice grškega naroda, katerih bi se ne smela dotakniti kruta roka trdosrčnih jezikoslovcev; ali varamo se. Preiskovalci so začeli rano dvomiti celo o piscu teh jambov; zmotilo jih je skoro gotovo, da je omenil Stobej v kazalu pesnika le z besedo Σιμωνίδου; poleg tega ga ne določata nikakor natančneje Aten. V. st. 179. in Elij. h. a. XVI. 24. Teh treh virov, ki podajajo avtorjevo ime nejasno, so se oklenili učenjaki; Boettiger³⁾ je trdil, da je Elij. mislil le na Kejca, istotako je tega zagovarjal Stefan⁴⁾. To mnenje je obveljalo do konca 18. stoletja; nič ni pomagalo, da so branili vstrajno lastino Amoržanovo Ursin⁵⁾, Barth⁶⁾ in Leon Alacij⁷⁾. Šele Boissy⁸⁾ je srečno dokazal, da je Amoržan pesnik naših 118 stihov. To sodbo sta podprla s svojimi razpravami Addison⁹⁾ in Koeler (v posebni izdaji: *carmen de mulieribus* str. 2.); še ta se ne upa resno nastopati s svojim mnenjem;

¹⁾ Joannis Stobaei florilegium rec. A. Meinecke, Lipsiae 1856. Vol. III. LXXIII. 61.

²⁾ Ribbeck, Rhein. Mus. XX str. 83.

³⁾ Vasengemälde fasc. III. str. 61.

⁴⁾ Pindari et octo lyricorum carmina str. 429.

⁵⁾ Carmina novem ill. feminarum et lyricorum Antverpiae 1568. praef. str. 14.

⁶⁾ Adversar. XXIV. 9.

⁷⁾ De Simeonum scriptis 1664. str. 206.

⁸⁾ Historie de la vie de Simonide Par. 1755. str. 272.

⁹⁾ Spectator vol. III. (1767) str. 160.

opozarja le na „argumentum“ in „habitus“, ki je v ostanku obeh pesnikov. Slednjič sta določila te ostaline Welcker in Schneidewin, Welcker¹⁰⁾ kot Amoržanov zagovornik, Schneidewin¹¹⁾ kot Kejčev sodnik; imata velike zasluge, da sta rešila to vprašanje po načelu: „Diversa est aetas utriusque poetae, diversum ingenium, scribendi genus, poeseos versuumque genus, diversa dialectus.“

Vsebina in prvotna oblika.

V novejši dobi se nihče ni več spodtikal nad pisateljevo določitvijo, pač pa še vedno ni rešeno vprašanje o prvotni obliki te pesmi. Raziskavanja posameznih učenjakov se ne vjemajo do cela; dasi so o tej zadevi že toliko pisali kakor redko o kakem jezikoslovnem vprašanju, se niso mogli zjediniti niti do najmanjše pičice. Prepričani smo, da se tudi z našimi predlogi ne bodo strinjali vsi jezikoslovci, a upamo vsaj, da nam pritrde, da smo napredovali in dodali dosedanjim določbam vsaj nekoliko pridobitev in to radi tega, ker se opiramo le na določitve raznih preiskovanj in skušamo sestaviti na tej podlagi prvotno obliko. Pesem je po našem mnenju konglomerat, v katerem zadnji del ni Simonidov.

Da bodo naša izvajanja bolj jasna, ponovimo najvažnejša mnenja! Radi boljšega pregleda jih delimo na dvojne skupine: prvič trde nekateri učenjaki, da je pesem odlomek obširnejšega pesniškega proizvoda; drugič se naravnost navdušujejo preiskovalci za celotno obliko, kakor nam jo je ohranil Stobej. Že Koeler je mislil, da je Stobejev zaklad le odlomek: „Ceterum nostrum carmen inscriptum π. γ. non singulare aliquod esse videtur. Est istud forsitan pro fragmento maioris carminis gnomici habendum“ (str. 6). V tem obširnejšem proizvodu je bil, kakor pravi Koeler, daljši sestavek o ženstvu, katerega so ločili prepisovalci od celote in ga prepisali pod naslovom *περι γυναικῶν* kot samostojne jambe. Naj sam spriča te trditve: „Et sane plura fragmenta eiusdem metri, argumenti gnomici inter Simonidea carmina occurrunt et, ni fallor, olim particulam huius ipsius carminis constituerunt versiculi duo, adeoque haud dubie etiam Simonidi Amorgino debentur. Exstant apud Brunck. Anal. I. p. 124. *γυναικὸς οὐδὲν χρήμ' ἀνὴρ ληϊζεται — ἐσθλῆς ἄμεινον οὐδὲ ῥίγιον κακῆς.*“ — Tako sklepanje pa nam nikakor ne ugaja, ker ni logično; dozdeva se nam, kakor da bi hoteli reči: Vsi Arhilohovi trimetri, katere poznamo, so satirične vsebine; radi tega so brez dvojbe odloniki obširnejše zabavljice, katera se je razkosala s časom.

Bolj zamotana je Welckerjeva razprava. Simonidovi jambi — čitamo na str. 359. — katerih je bilo, kakor trdi Aten. II. str. 57. in Antiatik. str. 105., dve knjigi, so dvojne vrste: pregovorski (gnomski) in zbadljivo ali dovtipno smešljivi (satirični). V prvi knjigi so bili gnomski, v drugi pa satirični ali pravi jambi. Knjigi sta po svoji obliki različni; jambi druge knjige so Arhilohove pisave in naperjeni proti znanim osebam; po vsebini niso bili med seboj v

¹⁰⁾ Simonidis Amorgini iambi qui supersunt Rhein. M. III. str. 353; d. (poseben natis Bonn 1835).

¹¹⁾ Simonidis Cei carminum reliquiae Brunsvigiae 1835. in tudi Z. f. A. W. 1836. st. 45.

nikaki zvezi. Pesnik je torej razpravljajl v prvi knigi „disciplinam quandam puerilem“ in to — continua versuum serie pertextam. — Amoržan je po Welckerjevi sodbi nekak „Theognis ante Theognidem“ in naslavlja svoje poučne spise „ad puerum sive ad pueros“. To bajе priča stih „ὦ παῖ τέλος μὲν Ζεὺς ἔχει βαρύκτυπος, kateri je bil začetek prve knjige, saj je sedaj tudi prvi med odlomki. V pesmi „o ženstvu“ čitamo na str. 27. ta nagovor, ki bajе priča, da je teh 118 jambov le del gnomske knjige.

Priznati moramo, da je to sklepanje Welckerjevo jako prikupljivo in bistroumno; toda odobravati ga ne moremo, ker nima trdne podlage in se opira na popolnoma krive pogoje. Saj se moramo vprašati, kaj nam pomore razvrstitva, ki je do cela nenavadna in samo nekolike vrednosti za zunanjo obliko; dvomimo pa tudi, ali se sme sploh pripustiti ta razvrstitev, ker so združene v ohranjenih ostalinah satirične sestavine z gnomskimi, tako da jih ne moremo ločiti med seboj. Welcker priznava to sam tako-le: „Jambos de mulieribus, qui in nostra editione sequuntur, longe maximam partem certo ad alterum librum pertinuerunt, nec nisi unus alterve fortasse praeterea ex priore sumptus est.“ Že ti naši pomisleki ovržejo Welckerjevo domnevo, ki je popolnoma neverjetna, odkar je dokazal Schneidewin¹²⁾, da je izvajal svoje sklepe iz krivega besedila.

Teuffel¹³⁾ je menil, da so ti jambi le del obširnejšega proizvoda, iz katerega je odlomek 5.;¹⁴⁾ ta priporoča, da si vsak izvoli primerno ženo. Na ta način se pretresajo razne vrste žensk, da se slednjič lahko priporoča najplemenitejša. Zares je v tem smislu pisal Fokilid (gl. Stob. flor. LXXIII 60); o tem pozneje.

Izmed učenjakov pa, ki trde, da je pesem jednotna in popolna, omenimo Fr. A. Wolfa¹⁵⁾ in Sybela¹⁶⁾.

Mnogo jih je, ki niso firali tega vprašanja do skrajnosti; drže se nekake srede; ti mislijo, da je le začetek pomanjkljiv, drugi pa sodijo, da je konec pokvarjen; zopet drugi menijo, da so razne skupine zamenjene in prvotna sestava razdrta.

Heyne¹⁷⁾ je nastopil s takimi pomisleki rekoč: „Multum abesse, ut carmen Stobaei excerptoris opera nobis servatum, integrum nos habere putare possimus, ut potius magna eius pars intercidisse videri debeat, nullus dubito: nec modo sub finem; verum in ipso quoque principio. Nam poetae sententia nulla alia esse potuit quam haec: feminarum originem esse non unam, sed si ingenia et mores intuearis, videri eas prognatas a diversis animantibus. Ad haec tamen quo minus refingi possit, primus versus vetat hoc quod olim plures praecessisse versus probalile sit, cum quibus coagmentata erat versus primi sententia.“

¹²⁾ Schneidewin Exercit. crit. in poet. graecos minores I. str. 3.

¹³⁾ Pauly, Realencyklop. IV. s. v. Iambographen.

¹⁴⁾ Stob. Ecl. phys. et eth. II. 1. 10; Schneidewin trdi, da je odlomek Kejčev gl. Sim. Cei carm. rel. str. 91.

¹⁵⁾ Vorlesungen über griech. Literaturgesch. str. 233.

¹⁶⁾ Hermes VII.

¹⁷⁾ Epistola ad Koelerum, Göttinger gelehrt. Anz. 1781. str. 634. i. d.

Bernhardy izraža o začetnih stihih isto mnenje kakor Heyne, toda ne podpira ga z dokazi. Največ preglavice so delali preiskovalcem stihih od 94. naprej. Koeler (gl. njegove opombe k st. 94.) jih imenuje — „scabri atque corrupti — passim enim, inquit nonnulla vel excidisse vel male esse descripta atque interpolata in propatulo est“. Heyne je še dostavil: „Omnino Joannes Stobaeus ea multis omissis per intervalla exscripsisse videtur: ita ut non pro continuo carmine, sed pro excerptis e medio versibus, nec ut suspicor ex uno Simonide, habeam reliqua.“ Še odločneje se izraža Bernhardy, ki pravi, da naletimo od stiha 94. na popolnoma drug predmet, ki ni v nikakršni zvezi s prejšnjimi označbami. Ti stihii tudi nimajo primerne konca. Tem izvajanjem sta se pridružila Hartung¹⁸⁾ in Buchholz¹⁹⁾. Bergku²⁰⁾ so stihii od 94. naprej poseben odlomek, katerega je postavil Stobej za prvim delom; toda pozneje so prepisovalci združili ta kosa v jedno celoto, ker se ni poznal ob robu lema τὸ ἀπὸ τοῦ ali Σμωνίδου; po njegovi sodbi pa je tudi ta konec iz ostaline Simonidove.

Zanimivo je razkosal te jambe Ribbeck²¹⁾ in povzročil s svojim prestavljanjem posameznih stihov in skupin boj, v katerega je poseglo več učenjakov, ki so delali vsak po svoje in kovali iz Stobejevih stihov posebne, lahko rečemo, lastne duševne proizvode. Ribbeck nam je podal do cela novo pesem; ugovarjal mu je Sybel²²⁾, ki se drži sporočne oblike, nekoliko smešno, tako da je Ribbeck šel nad njega s polenom rekoč²³⁾: „ ich sehe mich veranlaßt, anhangweise auch noch einem unreifen Skribenten des Hermes eine Quittung auszustellen.“

Ribbecku sta sledila Jordan²⁴⁾ in Opitz²⁵⁾. Od te dobe učenjaki niso več razpravljali o tem zares zanimivem vprašanju. Navedli smo ta preiskavanje skoro preobširno, ker mislimo, da je prepotrebno; hočemo se izogniti očitanjem, da smo ravnali preoblastno s pesmijo in jo razkosali po nepotrebem. Kdor koli pa primerja izvajanja, ki sledè, mora pritrditi, da smo poskušali določiti le to, kar je najbolj dopustljivega in je tudi verjetno.

Po osnovi ločimo proizvod v dva dela: v posebni (st. 1—95) in občni (95—118). V prvi skupini se opisuje desetero ženskih značajev; grajajo se in hvalijo razne vrste žensk; v drugi je sklepanje, ki je jako neugodno za „boljšo polovico“. Kratko lahko podamo vsebino tudi tako-le: V stihih do 91. se pripoveda, iz česa je ustvaril Zen ženske, v zadnjih stihih, ktere veže s prvimi skupina 92-95, čemu jih je ustvaril. Uvoda skoro ni, ker se začne za besedami: χωρὶς γυναικὸς θεὸς ἐποίησεν νόον τὰ πρῶτα — že razprava.

¹⁸⁾ Die gr. Lyrik. in metr. Übersetzung u. prüf. u. erkl. Anmerk.

¹⁹⁾ Anthol. aus d. Lyr. d. Griech., Leipzig 1864. I. str. 85.

²⁰⁾ P. L. Gr. Lipsiae 1866.

²¹⁾ Der Frauenspiegel des Sim. v. Am. Rh. M. XX. str. 74 i. d.

²²⁾ Hermes VII.

²³⁾ Rhein. M. XXIX.

²⁴⁾ K. Jordan, Vermischte Bemerkungen Hermes XIV.

²⁵⁾ Über den Weiberspiegel des Sim. v. Am. Phil. 50.

Konec prvega dela je tudi kratek; omenimo, da ne smemo prištevati, kakor so to storili Sybel in drugi, stihov 92—93 v skupino bučelino, že zategadelj ne, ker sta stiha v neločljivi zvezi z naslednjima (94, 95); saj tudi ne podajeta nobenega znaka za delavno žensko. Ti štirje stihi so nekak posnetek prejšnjih obrazkov, recimo sklep posebnega dela. Na kratko se ponavlja usoda vstvarjenih žen: te, ki so iz bučel, so dar milostljivega Zena, druge pa so Heziodovo Danajsko darilo, ktere je izročil po svojem slu Hermeju bog Epimeteju vsled Prometejeve prevare. Μηχανῆν v st. 94. zamoremo si le tako pojasniti; ni dvoma, da se μηχανῆν vjema s χαρῖζεται v 92. stihu.

Ta skupina in uvodni stih bi bila le nekaki okvir velike slike, ki se nam podaje med njima. Posamezni tipi pa so:

svinja	—	simbol nesnažnosti	st. 2—6
lisica	—	„ zvitosti	7—11
pes	—	„ nesramnosti in prepirljivosti	12—20
gruda	—	„ okornosti in toposti	21—26
morje	—	„ gibčnosti in nagajivosti	27—42
osel	—	„ lenobe, požrešnosti in pohotnosti	43—49
podlasica	—	„ nenasitljivega spolnega nagona in tatinstva	50—56
konj	—	„ koketnosti in našopirjenosti	57—70
opica	—	„ telesne in duševne ostudnosti	71—82
bučela	—	„ delavnosti	83—91.

Če si ogledamo le povrhu posamezne značaje, se nam pokaže raznovrstna slika. Nekteri tipi n. pr. psa, morja, konja in buče imajo najlepše čiste, sveže in žive barve do najmanjše podrobnosti, med tem ko so obrisi svinje, lisice, grude le s kredo zaznamovani; umetnik jih je osnoval na videz površno, pa jih vendar pogodil lepo. Priznavati se mora, da pesnik vidi natanko i naravo i človeško življenje, da so posamezne črtice, ki podajajo jasen in določen značaj, v najlepšem soglasju. Skoro bi mislili, da čitamo Teofrastove „ἠθικοὶ χαρακτήρες“.

Nekoliko bolj temna je podlasična podoba. Tega ne smemo šteti toliko v zlo pisatelju, saj podlasica sama po sebi ni tako primerna za označbo. Radi tega jednega slučaja pa še ne bomo obsojali pesnika, čes da ni dobro pogodil svojega opazovanja, kakor mu je očital Heyne (str. XX.), zlasti pa Ulicci. Gotovo je, da bi marsikateri bralci še sedaj grajali Simonida radi surovega in neslanega razmotrivanja, posebno če bi merili vsebino teh jambov po sedaj veljavnem, nad vse nežnem vatlu, kar bi bilo popolnoma krivo. Mi moramo vedno uvaževati pesnikovo stališče in občinstvo njegove dobe (pr. pozneje). Ravno ta osornost in naravna preprostost sta značilni za starejše satirično pesništvo. Je-li satira tedaj dobra, če se pesnik ne upa postaviti svojega predmeta v pravo luč, mu niti dati primerne in pravilnega imena? Bodemo hvalili takega satirika, ki — naj govori Arhiloh²⁶⁾ — χολῶν οὐκ ἔχει ἐφ' ἧπατι? Res je, da v spisu ni sledu o značilni atiški ironiji, toda te ne nahajamo v starejši satiri nikjer.

²⁶⁾ Arhiloh odl. 131. (Bergk).

Zanimivo je tudi vprašanje, ki se je že tolikrat reševalo, je-li Simonid razvrstil tipe po kakšnem načelu, ali je kaka zveza med posameznimi simboli? Reči moramo, da ni mogoče najti nikakega določenega pravila, po katerem bi sledile živali druga za drugo. Svinja in lisica nimata ničesar skupnega, tako tudi ne veže nobena notranja lastnost psa in grude, niti opice, niti buče. Pesnik se ne meni pri razvrstitvi niti za kako pravoslovno načelo, niti za kak prirodo-pisni sestav, temveč našteva svoje živalice ne oziraje se na njihovo postavo ali velikost. Nečemo ga vprezati v tesen jarem, da bi bil kakor šolarček premišljeval, katero žival naj stavi na prvo mesto i. t. d.

Natančneje pregledujoč sestavo Simonidovih 10 tipov v tej obliki, kakor so sporočeni, moramo svojo prejšnjo sodbo še bolj pojasniti; ne da se tajiti, da sosedi $\gamma\eta\eta\eta$ in $\epsilon\kappa$ $\theta\alpha\lambda\acute{\alpha}\sigma\sigma\eta\varsigma$ nista tako slučajno druga poleg druge, kakor bi mislili. Ravno v teh dveh se zrcali najlepše nasprotje, ki ju veže med seboj. To prikazen radi priznavamo, opirali se bomo na njo še posebno, ko bomo utemeljevali, da ta tipa nista bila prvotno v naši pesmi. Vseh drugih lepih vezi med posameznimi deli, naravnost dobro premišljene sestave in razvrstitve ne moremo zaslediti, kar se je posrečilo tolikim preiskovalcem. Na vse te je vplivala preveč skupina prstenke in pomorke. Welcker²⁷⁾ je to priznal tako-le: „commode et ingeniose interponit terram et mare“. Sybel²⁸⁾ pretirava občudujoč modro sestavo, češ da povzdiguje slika sliko in jo pojasnjuje. Da Simonid ni nikakor premišljeno razvrščal živalskih značajev, nam pritrudi po strani Ribbeck²⁹⁾, ki je iskal duhovite, premišljene sestave; toda kaj je napravil? predstavljal je tipe med seboj in tudi cele skupine: svinji mora slediti konj, grudi lisica, psu morje, oslu podlasica, opici bučela; radi tega je najbolj zablodel. Graja pač Kießlinga, češ da so njegovi poskusi³⁰⁾, v katerih se trudi, da najde prvotno obliko, le igrače. In to so res; kajti drzno je, vzeti ženi $\epsilon\kappa$ $\tau\eta\varsigma$ $\theta\alpha\lambda\acute{\alpha}\sigma\sigma\eta\varsigma$ dva stiha, samo da ne bi bila razžaljena koketka — $\tau\eta\eta$ δ' $\acute{\iota}\pi\pi\omicron\varsigma$ — ker jih ima samo 14; smešna je trditev, da je pred st. 90. izpadla vrsta samo radi svete številke 12, toliko stihov obsega skupina opičina; in če je učenjak še tako srečen, da lahko preračuna po najnovejših računskih dokazih, da je pred 10. stihom prostora ravno za 4 vrste, potem se ne smemo čuditi, da dobimo za prvotno obliko sestavo, s katero bi si mogoče Simonid najbolj ubijal glavo:

$$\underbrace{6 + 9 + 9 + 6} \quad \underbrace{14 + 7 + 7 + 14} \quad \underbrace{2 \times 6 + 2 \times 6};$$

še lepšo obliko dobimo po znanem teoremu:

$$\underbrace{6 + 9 + 9 + 6} \quad \underbrace{14 + 7 + 7 + 14} \quad \underbrace{2 \times 6 + 6 \times 2}.$$

Pustimo šale; zavrnil ga je Sybel, toda le radi prestavljanja mejnikov; Sybel se drži starih mej in je ves navdušen za te skupine po dva tipa.

Preiskovalci so skoro vsi ocenjali Amoržanovo delo le po vtisu in po lastnem dopadanju ne meneč se za stvarno vsebino. Trdili smo že prej, da je Simonid do cela dobro opazoval živali in človeške razmere. To sodbo

²⁷⁾ v. o. d. str. 392.

²⁸⁾ v. o. d. str. 345.

²⁹⁾ Rh. M. XX. str. 74.

³⁰⁾ Rh. M. XIX. str. 136. i. d.

hočemo podpreti z dokazi: V začetku navede pesnik ženske, katere je ustvaril Zen iz svinje z dolgimi ščetinami (st. 2.). V 3. in 4. stihu izvemo o bivališču in njeni okolici — v celi hiši leži vse v nesnagi in neredu, ona se valja po tleh —. Že te besede bi zadostile primeri; če se očita ženi nered po hiši in nesnaga, jo gotovo vsakdo spozna od nog do glave. Naj-li pesnik dostavi tem pikrim besedam še gnus in umazanost, ki odlikujeta svinjo, da bi tem lažje občudovali gnusno umazanko! To bi bilo preveč; dovolj mu je kratka označba in dostavi le še (st. 5. in 6.): sama neumita v umazanih oblekah sedi in se masti. Ribbeck hoče dodati tej dami še več grdih lastnostij; zdi se mu, da je za 6. st. izpadlo več vrstic. Stih 75. ἐπ' ἀρχένα βραχέτα κινείται μόγρις mora vsaj nekoliko natančneje določiti nesnažnico, češ da je to njena lastnost, ne pa opičina. Sybel je pobijal to mnenje le splošno trdeč, da bi moral Ribbeck dokazati, da je bila svinja od nekdanj tip grdosti, kajti po njegovem okusu ima svinja celo lep razvit vrat; pravljica pravi neki o njej, da je jako urna in nevarna radi svoje hitrosti. Ne moremo pritrditi Sybelu, ker si ni ogledal natanko pravljic, ki govore le o urnosti divjih svinj, ne pa domačih, ki so neokretne in okorne. Ribbeck je odgovarjal v R. M. št. 29. brez vspeha, kajti dokazati bi moral, da so se stari narodi zgražali nad svinjo le radi grde postave, česar nam pa ne poročajo nobeni viri.

Upamo, da se nam posreči pojasniti to vprašanje le tako, da poiščemo vsa mnenja, katera je imel stari vek o svinji in njenih lastnostih. Zberimo te podatke po skupinah: **I.** požrešnost svinjino omenja Elijan X. 16; **II.** Homer σύες χαμαι εὐνάδες, Herod. II. 47; Elij. X. 16; Ezop. b. 408; Lukrec. d. n. d. ἐν πύλῳ ὥσπερ ὕες hvalijo njeno nesnago; **III.** Elij. III. 35; Ezop. b. 243; Pl. mil. gl. II. 16, 104 njeno nespametnost; **IV.** Elij. III. 45. njeno lenobo.

Lastnosti v skupini III. in IV. nista nikakor tako izraziti, kakor v I. in II.; drugi dve le dopolnjujeta prvi; saj se vendar vjema lenoba kaj lepo z žensko, ki se zamazana valja po tleh. Kaj pa pravi Brehm, ta psiholog živalske duše? Ravno te lastnosti ji odkaže in sklepa, da razun nesnažnosti preseza vse slabe lastnosti požrešnost, nesnažnost je pa tolika, da jo že radi te zaničuje človek³¹⁾.

Ti glavni lastnosti, požrešnost in nesnago, nahajamo tudi pri Simonidu. Radi tega je za nas slika s temi 6 stihii popolna.

Zvite in potuhnjene so ženske kakor lisica. Za take značaje je ta žival najprimernejši simbol. Saj še pridevamo mi ta priimek pravim lisjakom, tudi še sedaj ne manjka žensk, ki so zvite kakor lisica. Lisičine lastnosti so pripisovali v starem veku posebno radi ženski, n. pr. Hez. op. 67: Ἐν δὲ θέμεν κύνεον τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος — Ἐρμείην ἦνωγε, διάκτορον Ἀργειφόντην; ibd. 78: Ἐνθ' ἄρα οἱ στήθεσσι διάκτορος Ἀργειφόντης — Ψεύδεα, αἰμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλοπον ἦθος — Τεῦξε Evr. Andr. st. 85: πολλὰς ἄν εὐροις μηχανάς · γυνὴ γὰρ εἶ . . . Evr. Efig. V. 1032: δειναὶ γὰρ γυναῖκες εὐρισκεῖν τέχνας . . Arhil fr. 89. (Bergk) τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλέη · συνήντετο πυκνὸν ἔχουσα νόον. Prop. II. X. 12. vobis facile est, verba et componere fraudes: Hoc unum didicit femina saepe semper opus.

³¹⁾ Brehm Tierleben, Allgemeine Kunde des Tierreiches III. str. 512.

Že ti primeri se nam zde jako važni; ž njimi samimi lahko pobijamo mnenja Kießlinga, Bergka in Jordana, ki trde, da je pokvarjena tudi ta skupina. Povsod, kjer se govori o lisici, se povdarja kratko brez določil njena zvitost, potuhnjenost, zavratnost. To značita v naši pesmi tudi povoljno besedi *ἀλιτρούς* in *ἔδρον*. V pravljici in slovstvu sploh ima lisica te-le lastnosti: **I.** Elij. IV. 39; VI. 24; Feder I. 7; I. 28, 13; IV. 9; Ezop. b. 236; 33; 149; 35; 204; 243; 42; 44; 45; Plutarh Mor. 971 A.; Babrij 50; Sveton Vesp. 16; Aristof. *εἶρ.* 1190; Plut. (vita Lys.): zvitost, zavratnost in zlobnost. **II.** Ez. b. 46 njena nevošljivost; **III.** Ez. b. 5 in Homer, ki pripisuje lisičje lastnosti Odiseju, govorita tudi o njeni maščevalnosti; **IV.** Ez. b. 38; Alkifr. III. 22; njene roparske navade.

Z najboljšo voljo torej ne moremo najti novih napak, s katerimi bi še osrečili zvitorepko. Točke II., III. in IV. nam ne podajajo nobenih značilnih potez. Brehm (II. knj.) se sklicuje najbolj na njeno zvitost in zlobnost. Simonid omenja ravno te lastnosti kratko, toda jedernato: „Taka ženica je zvita, v vseh rečeh spretna; ni ji prikritega nič zlega, niti nič boljšega; jedno (dobro) namreč imenuje često hudo; drugo (slabo) dobro; v raznih trenutkih ima vsakokrat druge muhe.“ Česa še pričakujemo od zvičajnice?

Priznati moramo, da sta stiha 10. in 11. tako pokvarjena in v tolikih raznih besedilih, da zahtevata največje pozornosti. Radi teh stihov ne bomo zametavali cele slike, saj se tiče le primernega besedila.

Najlepša vseh skupin pa je ta, ki sledi (st. 12—20). Da je označba zares natanka in dovršena, so pritrdili vsi, da celo Ribbeck se je usmilil teh vrstic in jih pustil pri miru. Kakor psisa hoče žena vse slišati in vedeti, teka vedno okrog, si brusi jezik in vtika svoj gobec povsod; tako je nesramna, da bi še vedno blebetala in bevkala, če bi ji človek že izbil zobe; z lepa se sploh ne da pomiriti. — Človeka takega vedenja imenujemo nesramneža; in to lastnost povdarja Amoržan. Poglejmo še, kaj so mislili drugi pisatelji in pesniki o psici ali psu: **I.** Elij. VII. 10; VI. 25; VII. 40; VII. 29; VII. 13; Plutarh de solert. 14 str. 970 C; Ez. b. 317; paznost, zvestoba, privržnost do svojega gospodarja; **II.** Elij. VI. 10; VI. 53; VI. 59; IV. 40; VIII. 2; X. 45; Plut. d. sol. 15 str. 971; Ez. b. 317; prebrisanost in dober nos; **III.** El. IV. 19; pogum, vstrajnost, stanovitnost; **IV.** Ez. b. 20; El. V. 46; zalaja za vsakim in je nevošljiv; **V.** Ez. b. 409; plodovitost.

Na mah zasledimo, da v naši pesmi sploh ni teh dobrih lastnostij, katere ima pes v teh spisih. Le dober nos, ki loči psa od vseh živalij in ga povzdiguje nad nje, omenja pesnik, vendar ne v dobrem smislu, ampak ženski v veliko škodo. Ravno to vohanje tira do skrajnosti, do nesramnosti in ostudnosti. Vidimo, da zanimajo pesnika le slabe strani našega ljubljence. Saj so že od nekdaj hvalili in čislali pasjo paznost in udanost! Pojasniti moremo to prikazen z dejstvom, da je Simonid gledal le na pse, ki se vedno potepajo in potikajo po vaseh in niso nikdar zvesti čuvaji. Samo dve mesti IV. točke nam naštevata te pse. Tudi mi vemo o teh vohavcih, da nimajo lastnosti, katere jim pripisuje pravljica (I., II., III.); dobrega nosu in lajanja jim pa ne moremo odreči nikakor. Glavnih lastnostij teh vrst psov jim pesnik tudi ne jemlje; saj je to letanje, lajanje in vtikanje svojega gobca vse povsod neprijetno, celo

drzno. Poleg tega nasprotja Amoržanove označbe in drugih pravljic je treba opozoriti še na nekaj; Amoržan izraža le ljudsko mišljenje; ljudstvo je zlasti na Grškem, kjer so psi nad vse hudobni, opazilo prej slabe lastnosti teh psov, ko dobre. To ljudsko naziranje se zrcali naravnost v naši skupini; v pravljicah, ki so iz poznejše dobe, nastopa že bolj udomačen pes kot zvesti spremljevalec gospodarjev, radi tega ga vidimo tudi v popolnoma drugi luči. Saj še Brehm II. 99. pogleda psu v srce do dna in pravi, da se je pes približal človeku vsled svoje zvijače, nevosljivosti, jeze, sovraštva, potuhnjenosti, prepirljivosti, spretnosti i. dr.

O slednjih dveh skupinah, o prstenki in pomorki, ki razbijeta nekako vezi med živalskimi tipi, govorimo pozneje! S 43. stihom se naštevajo osličine lastnosti. Simonid je opisal tudi to žival jako naravno. „Tertium comparationis“ v tej primeri je lenoba, trmoglavost, požrešnost in pohotnost. Tudi za te lastnosti imamo mnogo primerov v pravljici: **I.** za neumnost in bedaštvo Ez. b. 323, 323 b, 324, 324 b; Aristof. *vesp.* 1273; Apostol. Cent. X. 31; Aristof. r. 159; Men. gnom. 430; Gel. Noct. II. 23. 9; Hor. ep. II. 1. 109; Plavt. aul. II. 2. 58; Zenob. V. 42. **II.** osel pretrpi in prenaša vse, dasi je nevoljen in nepotrpežljiv: Ez. b. 319; 328; 329; Arist. Nik. Et. III. 11; Apost. XII. 85; XII. 75 a; Hom. Il. XI. 558. **III.** se loti kobil Elij. XVI. 9., je jalov El. X. 28; pohoten Apost. IV. 11 d. **IV.** je počasen in len Ez. b. 326, Zenob. V. 42.; divji osel je hiter: El. XIV. 10. **V.** je požrešen: Diogn. VI. 100; Mac. IV. 24, Pavz. X. 291.

Zlasti za neumnost in bedaštvo imamo mnogo primerov, kajti lastnosti, ki so v II. točki, so takorekoč s temi združene. Da se uda osel vsaki stvari, čeravno je nevoljen, označijo stih 43—45; iz njihove vsebine pa sklepamo lahko tudi na lenobo (IV.); še celo pohotnosti (III.) ne pozabi Simonid (st. 48, 49).

Ribbecku (R. M. XX.) sta bila stiha 46. in 47. na poti; shrani ju za prstenko in trdi, da se st. 48. — ravno tako (*ζμως*) malo izbirljiva je v ljubezni — nikakor ne ujema s požrešnostjo, pri kateri se povdarja vstrajnost; *ζμως* se opira le na st. 45. Še pozneje (R. M. XXIX.) pravi Ribbeck, da se v pravljici ne da nikakor dokazati — našteje Ez. b. 328, 329 in Babr. 131 — razuzdano življenje oslovo. Sybel nasprotno sodi, da označi ta *ζμως* i vstrajnost v ljubezni i v jedi. Smešno se mu naravnost zdi, vezati st. 44. in 45. s *ζμως*. Sybelove sodbe so le prazna zanikanja Ribbeckovih izvajanj.

Mislimo, da lahko opremo z dokazi mnenja, da sta vstrajnost v jedi, tako tudi (*ζμως*) vstrajnost v ljubezni v sporednem nasprotju. Nekaj primerov priča, da je osel tako požrešen, da ta lastnost prikrije vse druge; radi tega pač lahko trdimo o njegovi hčerki, da žre povsod, kjerkoli je v raznih trenutkih. V takem položaju je n. pr. osel v Hom. Il. XI. 558 i. d., ki se ne meni za udarce, katere dobi, temveč mirno dalje žre svojo siromašno krmo. Iste vsebine sta primera Diogen. VI. 100, Apost. XII. 75. Naravnost pa zagovarja Simonida radi teh stihov Pavzan. X. 291 i. d. Kakor Simonid, tako toži tudi ta, da gre vse rakovo pot, če je mož še tako marljiv, če pa žena v svoji lenobi kakor oslica zavlačugari vse pridobljeno imetje.

Ti podatki podpirajo Sybelovo sodbo; Ribbeckovo domnevanje nam pokvari še to sliko (prim. tudi Brehm III., zlasti Onkenovo mnenje o oslu str. 97.).

Prej ko začnemo pojasnjevati skupino st. 50—56., moramo določiti žival, o kateri govori Simonid, kajti γαλή pomeni i mačko i podlasico. Za ti dve se prepirajo tudi učenjaki. Ni čuda, saj ni skoro razlike med obema v grški pravljici. Elijanovi podatki XV. 26 πλατυπρόσωπος VI. 41 κρυζούση XVII. ἐπιβουλεύετατον IX. 41 κρίζειν nam ne pojasnijo ne tega ne onega plemena; tudi so nedoločni prilastki v basnih γαλή Halm 86; γαλαί και μύες 291; γαλή συλληφθεῖσα 89; γαλή και νυκτερίς 307; γαλή και ὄρνις και μύες 345. Spis o papigi in γαλή, o γαλή μέλαινα, v katerih spoznamo do cela našo mačko — brez dvoma se rabi že γαλή v pomenu αἴλουρος = mačka³²⁾, so kakor je dokazal Keller³³⁾ po obliki i po vsebini iz poznejše dobe. Ker ne moremo natanko določiti teh bajnih živalic iz pravljice, morajo nam pojasniti to stvar zgodovinski podatki. Herodot omenja mačko najprvo pri Egipčanih (IV. 192.). Od ondod se je zaplodila, kakor trdi tudi Brehm, po Siriji. Gotovo je, da je prišla domača mačka na Grško iz Egipta (prim. Wagner zu Schrebers Säugetieren Suppl. II. str. 536). Keller pravi, da imenuje prvi izmed pesnikov mačko kot domačo žival še le Babrij; ta tudi priča, da so pri Grkih lovile miši, kače in kušarje podlasice, ki so bile udomačene kakor pozneje mačke³⁴⁾ Pri Babriju se torej naštevajo poleg podlasice tudi že mačke; pred njim nadomestuje mačko vedno podlasica; saj celo v spisu komika Stratija (ok. l. 400.) nastopa podlasica kot ženska. Smelo trdimo, da Ezop nikdar ni imel v mislih mačke; Feder prevaja γαλή vedno z mustella. Posebno se še pri naši sodbi lahko opiramo na dejstvo, da ima Ezop že obe živalici v svojih spisih i γαλή i αἴλουρος n. pr. Halm 14. in 15. Odsihmal se vedno mešata ta dva izraza; zato je težavno tema besedama pravilno določiti žival zlasti v obmejni dobi; začeli so ju natanko ločiti še le, ko se je mačka lepo udomačila. Hehn sklepa iz Horacijeve satire, (2, 6. 79) o mestni in poljski miši, da še za Horacija ni bilo v Rimu mačk (gl. str. 450). Gotovo je, da še tudi Simonid ne pozna mačke; saj še Aristof. Tezm. 561; Ekl. 128 in 924 rabi γαλή le za podlasico, kakor to prevaja Voss.

Kake lastnosti pa pripisuje pravljica podlasici? **I.** Pohotnost samea El. VI. 27; XV. 11; **II.** hinavstvo in zlobnost El. IV. 14; Plavt. Stih. III. 2. 23; Feder I. 22; **III.** tatinstvo Babr. 27. 6; Ez. 291; 345.

Vse te značilne poteze nam podaja Amoržan; še več ko to! Ne moremo najti primerov za označbo stihov 50—52. Ribbeck je 52. in 53. st. tudi odstranil in ju postavil za 72. Ta pojasnjujeta po našem mnenju pridevek αἴζυρον, katerega je Ribbeck krivo prestavil z „winsehd“, in sta naravnost potrebna, da razumemo naslednja stiha 53. in 54. Radi tega ju pustimo podlasici, dasi zares nimamo za te črtice nobenih inačic v pravljici. No ti vrstici tudi ne pripovedujeta o bogve kako gnusni živali, trdita samo, da podlasica ni preveč lepa in prisrčkana; takih poklonov tudi ne zasluži; le poglej jo, kako kratke noge nosijo zategnjeno truplo!

³²⁾ αἴλουρος pomeni pri Babriju 17. i. 171. tudi dihurja.

³³⁾ O. Keller: Über die Geschichte der griech. Fabel. Jahrb. f. Philologie 4. Suppl. str. 349.

³⁴⁾ primerj. Kulturpflanzen u. Haustiere in ihrem Übergange aus Asien nach Griechenland und Italien, Hehn VI. Berlin 1894.

Največ je med ženskami lišpavk in gizdavk; saj je že prirojeno „nežnemu“ spolu, da se suče vedno pred ogledalom. Te je vstvaril Zen iz snažnega konja (st. 57—70). Ta ljubi **I.** snažnost, je ponosen in bistrumen: El. XI. 36; XI. 18; Plin. VIII. 42. 66; Elij. XVI. 13; XVI. 24; Hom. II. XXIII. 280—282; Ez. 174a, 174b, 178, **II.** nagnjenost do svojega gospodarja El. VI. 24; **III.** pohotnost El. IV. 11.

Večina pravljic občuduje brhkega čednega konja. Opozarjati moramo na vsebino teh-le virov: Elij. XI. 36; XVI. 24. Ez. b. 178, 174, 174b; zlasti je v dveh zadnjih basnih značilno, da se konj brani, če ga silijo goniti mlin; to delo se mu zdi sramotno. Ravno to lastnost povdarja naš pesnik in jo ponavlja v celi označbi, katero je dobro zadel. Ribbecku je to premalo; doda še gizdavki stiha 101. in 102., ki ju postavi za vrsto 68. In še kako čudno pojasnilo! Stih 98., ki ne pove nič drugega, ko 68., je zašel s tema stihoma tja, kjer so zdaj vsi; torej nazaj ž njimi na pravo mesto (za st. 68.)! Sybel ga je radi tega pogladil; pri tej priliki se ne moremo ujemati z njegovo razsodbo; ni umestna, ker ni stvarna. Sybel le smeši, ne da bi podprl svojih trditev. Priznati moramo, da je Ribbeck sklepal logično; saj vendar tako lepo doni vedno stara pesen: „Kdor ima lepo ženo, ima tudi škodo od tega“ s pristavkom „kmalu bode pasel lakoto, če nima kraljevskih zakladov“; potrebna naravnost ta označba ni, saj je lišpavka že označena v 12 stihih in do cela zadostuje, če se ji zabrusi v zobe, da spravi moža na beraško palico, če nima nevsahljivega premoženja.

Največja nesreča za vsakega moža pa je žena, kakoršno mu je podelil Zen iz opice (st. 71—72). Le oglejmo si jo; njene telesne lastnosti izvemo iz stihov 73—77: ima grd obraz, tako da se ji rogajo vsi ljudje, kratek tilnik, neokretna, suha kostenka je pravo strašilo in gnusoba; temu truplu je primerna njena duša (st. 78—82): zvita je in rada spletkari; ne mika je nobeno veselje, dobrohotnosti do drugih ne pozna, je škodoželjna in oškoduje rada bližnjike.

Zares to je lepa slika teh žen; pa Ribbecku je vendar preslaba. Predno se pečamo z njim, si moramo zopet ogledati, v kakih časteh je bila opica pri Grkih in sploh v slovstvu. Opozoriti moramo tudi na to, da Grki v mitiški dobi niso poznali opic; v spisih jih ne najdemo do Arhiloha odl. 88., 89. in Simonida. Pozneje se omenjajo večkrat: **I.** opica je hudobna, potuhnjena in zlobna El. VII. 21; Ez. b. 44, b. 360; Aten. XII. 5. 19; Plavt. Rud. 610; Artemidor II. c. 12 p. 104; **II.** je strašno grda: Aten. XIV. 613; Babrij 56; Feder III. 4; Enij fr. sat. V. 45; Plut. mor. 962 C; Arhil. odl. 91; Alkifr. I. 33, 5. **III.** se da marsičemu priučiti: El. VII. 10; XVI. 10; Ez. od. 360; 365; 44. **IV.** je pohotna: Brehm (2) I. 145.

Primeri I. točke podajajo duševne lastnosti, ti v II. točki telesne — navaja se le njena grdost —; tudi v III. imamo duševne lastnosti; kar povdarja zlasti Brehm (IV.), ne najdemo v nobenih klasičnih virih, niti pri Simonidu.

Važni so posebno podatki I. in II.; ž njimi lahko zagovarjamo Amorzanovo sestavo proti Ribbeckovi razvrstitvi. Ta je priznal vsebino st. 75. svinji; o tem smo že govorili poprej; popolnimo še le v toliko svoja izvajanja, da

ima opica zares kratek tilnik in jē že vsled tega tudi grda. Ne dvomimo, da je Ribbeck pravo pogodil, da se je spodtaknil nad izrazom *κνεῖται μόγης*, ki ni za opico primeren. Ravno nasprotno trde pravljice (gl. Ez. 360; 44; 365, Elij. V. 54), da je zelo gibčna. Radi te resnice ne bomo izbrisali te jedne lastnosti iz skupine; pojasnimo si jo lahko tako, da Amoržan ni prav zadel s temi izrazi opičnega kretanja.

Da bode imel bralec vsaj pojma, kako je krpal Ribbeck stihe, podamo za vzgled to mesto:

Τὴν δ' ἐκ πιθήκου · τοῦτο δὴ διακριδόν	71
Ζεὺς ἀνδράσιν μέγιστον ὤπασεν κακόν	72
αἴσχιστα μὲν πρόσωπα	73
ἄπυγος αὐόκωλος	76
. τοιαύτη γυνή	73
εἶσιν δ' ἄστεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλως	74
ὥσπερ πίθημος, οὐδὲ οἱ γέλως μέλει	79
. ἃ τάλας ἀνήρ	76
ἔστις κακόν τοιοῦτον ἀγκαλίζεται.	77

Kaj takega pač ne moremo pojasnjevati s protidokazi! Zdi se nam, kakor da bi sedeli v uredniški pisarni in škarjali s škarjami razne dopise in sestavljali iz njih novice.

Razvrstitva te skupine je razun izraza *κνεῖται μόγης* verjetna in slika povoljna. Inačico nam podaja tudi Onken (Brehm I. str. 40): „Opice so ljudem podobne v vseh slabih lastnostih, i duševnih i telesnih, so hudobne, potuhnjene, tatinske in nesramne. Priuče se lahko, vendar so nepokorne Ni nobene čednosti, ki bi jo zasledili na opici i. t. d.“

Človek se nekoliko oddahne; saj še niso vse ženske proklete; malo jih je zares, ki so izvoljene, a te so nad vse blage in prave stvarce božje. Njih simbol je bučela. Pesnik piše navdušeno o njih; ne graje nima za te žene: popolne so. Zaslužijo si vso hvalo, delajo marljivo kakor bučele, skrbe neprestano le za gospodinjstvo, poleg tega so prisrčne, ljubke, imajo za vse dovolj razuma. Ravno take so, kakor v pravljici bučele: **I.** delavne in pridne: Elij. II. 57; V. 12; Feder III. 13; Hez. Teog. 596 i. d. **II.** redne in snažne: El. I. 58; V. 11; V. 13. **III.** slabo govori basen o njih le radi žela: Ez. bas. 287, 287b; Hom. II. XII. 170.

Najnavadnejši dobri strani bučel sta brez dvoma marljivost in delavnost. Ravno ti točki pa v stihih nista navedeni posebno živo. Amoržan je podal to sliko umetniško; ne omenja glavnih črtic, pač pa uspeh marljivosti in delavnosti v st. 85.

Ribbeck (R. M. XX.) in Kießling (R. M. XIX.) trdita, da manjka nekaj med st. 89. in 90. Kießling rabi za svojo teorijo le jedno vrsto; Ribbeck jih zahteva več; pa tudi za st. 90. je še moralo biti nekaj vrstic, češ da pesnik gotovo ni stavil osamele nikalnice v st. 90. Sybel opozarja na vedno naraščajočo označbo v st. 83.—89.; pričakujemo torej na koncu višek te hvale, toda pesnik vporabi tudi na tem mestu satiro (st. 90. in 91.). Najbolj moramo hvaliti ženo, ki se izogiblje ženskih klepetulj, ki obirajo ljudi. Če je istina,

kar trdi Sybel, da so tožili od nekdanj v starem veku, da postanejo ženske najbolj zanikerne in pokvarjene vsled svojih mejsebojnih posetov in družb, tedaj moramo priznati, da izražata tudi st. 90. in 91. višek vse hvale. Za to trditev mora na se vzeti odgovornost Sybel, kajti mi nismo našli ne jedne inačice niti v grškem leposlovju, niti v zgodovini.

Ogledali smo si osem raznih ženskih značajev; te ženske so: 1.) nesnažnice, umazanke, 2.) zvitorepke ali zvijačnice, 3.) prepirljivke, nesramnice in kompete, 4.) lenivke, nenasitnice, 5.) potezače, tatice, pohlepnice, 6.) koketke, gizdavke, lišpavke ali našopirljivke, 7.) grdinke ali ostudnice, 8.) delavke.

Vsem tem izvaja pesnik rod od živalij; če bi nam jih sporočilo ohranilo v tej obliki, bi se preiskovalci daleko ne bili toliko spotikali na teh vrsticah. Te skupine tvoré celoto, ki si je ne moremo misliti boljše.

Ločili smo dva tipa od njih, t. j. prstenko in pomorko, ker menimo, da motita ti skupini celoto. Skušali bomo dokazati, da ju lahko izpustimo brez škode za pesniški umotvor. Skupini sta se zašli iz inačice, ki je morebiti opevala ženske značaje v simbolih: gruda, morje, ogenj in zrak. To bi ne bilo ničesar posebnega; v raznih modroslovnih sestavih se določajo prvine, iz katerih se je vse vstvarilo. Zlasti so izražali to mnenje Jonci in Eleati³⁵). Za naši dve skupini sta značilna dva stiha Ksenofanova (Sekst. Emp. adv. M. X. 312, 313:

Πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεθα,
Ἐκ γαίης γὰρ πάντα καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

Kako pa so sodili učenjaki do sedaj o teh tipih? Koelerju ni ugajala ta izprememba; mislil je, da bi se stavilo namesto *γηῖνην* — *χηῖνην* (gosko); spremenil je svojo sodbo, ko ga je Heyne opozoril na pomorko. Če bi tudi to nasprotje ne bilo merodajno, bi moral Koeler umakniti svoj predlog, kajti *χηῖνη* nima nikjer v pravljici tega pomena, ki ga ima *γηῖνη* v tej pesmi. Res je, da mi dandanes sodimo ne preveč prebrisane dame s pomilovalnim izrazom „neumna goska“, a takih lastnostij tem živalim niso pripisovali v starem veku. Elijan XII. 33. hvali posebno njihovo paznost; saj so rešile Kapitol Keltskega napada. Rimljani so jih častili skoro po božje. Elijan V. 29 pripoveda, češ da so bile človeku jako priljubljene. Navesti hočemo zlasti to mesto doslovno: καὶ ἕκαστός γε αὐτῶν λίθον ἐνδάκοντες, ἵνα μὴ κλάζωσιν, ὥσπερ οὖν ἐμβαλόντες σφίσι στόμιον, διαπέτονται σιωπῶντες, καὶ τοὺς ἀετοὺς τὰ πολλὰ ταυτῆ διαλανθάνουσιν. Te besede jamčijo pač bistrumnost, ki se je pripisovala gosem, ne pa topost.

Ribbeck in Sybel nista pomislila, da ti skupini motita živalske tipe. Pač pa pridene prvi prstenki st. 46. in 47. za st. 24., tako da je topounna žena tudi požrešna čez vse meje. Sybel se odkriža teh Ribbeckovih razvrstitev rekoč: „Potem bi vendar sirota delala noč in dan; in topa bi postala še na ta način strastna.“ Ribbeckovo trditev ovržemo lažje rekoč, da ni dal pravega smisla stihu 24.; v tem se ne trdi, da je taka žena prava požeruha, temveč da ne razume drugega dela, razun da jè. Če ima stih to vsebino, označi še bolj topost in neumnost in potrjuje, kar je v st. 21. in 22.

³⁵) Windelband: Geschichte d. alten Philosophie. — Überweg-Heinze: Geschichte der Philosophie I.

Jordan³⁶⁾ in Opitz³⁷⁾ sta se bavila zlasti s tema skupinama in sta pojasnila mnogo stranij določivša, da ta tipa nista iz prvotne pesmi. Samo glede na to vprašanje se ujemamo ž njima, nikakor pa ne moremo pritrditi njunima razpravama o spremembi značajev. Hočemo izpehniti te vrste brez kakega sestavljanja na najbolj priprost način, kar je najverjetnejše.

Oglejmo si natančneje tele točke: I. Kaj sodimo o zunanjih znakih? Ali ne moti stih 21. τὴν δὲ πλάσαντες γῆνιν Ὀλύμπιοι κ. τ. λ., ki je ob jednem uvod tega tipa, vezi, ki družijo prejšnje tipe med seboj? Kateri neče tega uvideti, tudi ne vidi motila. Razun Sybela, ki zagovarja to spremembo in jo celo hvali, češ da se izogne pesnik predolgočasni jednoličnosti, so priznali isto skoro vsi preiskovalci. Vprašamo samo, bi-li ne mogel spreminjati Simonid teh uvodov, ne da bi postopal nepravilno? Kako to, da ravno sedaj opusti ta značilni εἶξ . . . in stavi πλάσαντες γῆνιν? So-li radi tega morali nastopati Olimpiski bogovi namesto Zena? (Ti uvodni stih nas spominjajo živo na Heziodove besede [Teog. st. 571.]: γαίης γὰρ σύμπλασσε περικλυτὸς κ. τ. λ.) Zakaj je ravno ta uvod pričel z drugo obliko in ne kakega prejšnjega ali poznejšega? Izbral bi si ga bil gotovo v sredi, ali še le proti koncu, kjer že zares postaja jednoličnost mučna, če bi se nameraval prikupiti še ljudem, ki žele vedne spremembe. Toda mi ne smemo soditi takih prikaznij po okusu sedanjega sveta, temveč se moramo opirati na dejstva iz Simonidove dobe in njegovih prednikov. Vsakdo se mora zavedati v grškem epičnem pesništvu vednega ponavljanja uvodnih besed; za slog v pesništvu pred Simonidom je ta jednoličnost naravnost tipična. Očitaneje radi spremembe, katero bi dosegli s tem uvodnim stihom v prstenki, nas torej nikakor ne more motiti, če odstranimo skupino s prvim stihom vred iz te celote.

II. Merodajen za nas je tudi vtis, katerega dela pesem na bralca, ki pozorno čita jambe večkrat zaporedoma; nekaj nas ovira med čitanjem, ne teče vse gladko v mislih; nehote se začujemo vprašamo, kaj neki kvari vsebino in to v taki meri, da prenehamo blizu srede. V celi pesmi naletimo le na živali, naenkrat pa se takorekoč vzdigneta pred nami ženski iz zemlje in morja. Kako je to, da je vrnil Amoržan med živalske tipe prstenko in pomorko? Je-li hotel doseči s tema kaj posebnega? Je-li moral poseči po teh dveh prvinah, da ne bi izpustil primernih označb? Ni-li imel za te dovolj živalij, ki bi bile istih lastnostij? Na vsa ta vprašanja odgovorimo splošno, kar zadoštuje: Simonid nikakor ni mogel biti v taki zadregi radi živalskih tipov, da bi moral uvesti med nje prvine, to pa zlasti radi tega, ker so lastnosti teh dveh skupin zapopadene že tudi v drugih tipih, kar hočemo v posebni točki IV. pojasniti še natančneje. V prvi vrsti pa moramo opozoriti na neovržen dokaz, kar se nam zdi važno za rešitev tega vprašanja, da pesnik nikakor ne našteva vseh lastnostij posameznih živalij, temveč le najznačilnejše poteze, da označi s temi jedno vrsto ženskih značajev. O vsem tem nas pouči razprava o živalskih tipih; večkrat smo se naravnost začudili in vprašali, kako je to, da ni vporabil pesnik za svoje slike

³⁶⁾ Jordan; Simonides über die Weiber Hermes 14. str. 280. i. d.

³⁷⁾ R. Opitz: Über den Weiberspiegel des Simonides v. Amorgos Phil. 50. str. 13. i. d.

toliko lastnostij, katere nam je celo ohranila pravljica? Odgovor je kratek: treba mu jih ni bilo; bil je zadovoljen z jedno glavno potezo. Opiraje se na te dokaze pa lahko tudi sklepamo, da bi bil našel spretni Amoržan tudi za glavne črtice teh dveh značajev primerov v živalstvu, kolikor bi jih bil želel.

III. Preiskovalci skoro vsi trde, da si je Simonid dobro premislil razvrstitev živalskih tipov. Rekli smo že zgoraj, da se nikakor ne moremo ogrevati za take določbe v polni meri. Ne zdi se nam umestno, da bi določili kako načelo, po katerem je razvrstil pesnik značaje. Gotovo se ni ravnal po nobenem pravilu; ne moremo pa tajiti slučajne prikazni, če jo hočemo tako imenovati, da sta prstenka in pomorka druga poleg druge.

Kießling je našel v sestavi neko nasprotje med dvojnima skupinama, med svinjo in grudo, lisico in psom, morjem in konjem, oslom in podlasico, opico in bučelo. To in tudi Ribbeckovo izvajanje je brez pomena. Verjetneje sta sestavila te dvojice Jordan in Sybel, ker se zares nekoliko opirata med seboj gruda in morje, konj in opica, še celo lisica in pes. Le oglejmo si Sybelovo razvrstitev! Svinja je v začetku kot največja grdoba, bučela pa konča sliko kot vzor ženske miline, med tema so razvrščeni razni pari: lisica—pes; gruda—morje; osel—podlasica; konj—opica. Dasi Sybelu ne priznamo nobene druge prednosti v tem vprašanju, opazimo vsaj tudi pri njem, kako tesno sta spojeni skupini gruda—morje. Če hočemo zares razvrščati tipe med seboj, prstenke in pomorke ne priklopimo z lahka katerim drugim značajem. To skupnost priznajo večinoma vsi.

Ta dva tipa značita najbolj zastopnici ženskega spola, izmed katerih je prva okorna, nepremična, druga gibčna. Ti lastnosti nista tako važni, da bi ju ne mogli pogrešati v pesmi; jambi tudi brez teh podajajo dovršeno sliko. Če ju izpustimo, si ne pokvarimo razvrstitve (svinja—bučela, in med tema — lisica—pes, osel—podlasica, konj—opica), na katero so prisegali učenjaki. Mero-dajno je nam pač dejstvo, da ne trpi ne vsebina v celoti, ne posamezni obrazci, če ju izpustimo.

IV. To trditev je treba podpreti še z dokazi, da se nam ne očita, češ da smo iztrgali iz celote neki del, ki je potreben za označbo.

Kaj pravi Simonid o prstenki? Olimpiski bogovi so ustvarili ženo iz prsti in jo izročili možu, pravo bebo; „kajti niti ničesar slabega niti dobrega ne pozna taka žena; edino delo razume, da jè; niti si ne primakne stola, dasi zmrzuje, bliže k ognju, če pošlje bog hud mraz“. Na mah spoznamo lastnosti: lenobo in topost. Radi priznamo Sybelovo določbo: lisici je v nasprotju prstenka — vendar ne druge izjave, da je isto razmerje tudi med njo in psico; kajti besede πάντων ἴδριν οὐδέ μιν κακῶν — λέληθεν οὐδέν, οὐδὲ τῶν ἀμεινόνων, τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶπε πολλάκις κακόν, τὸ δ' ἐσθλόν · so le nasprotna stran stavku: οὔτε γὰρ κακόν — οὐδ' ἐσθλόν οὐδὲν οἶδε τοιαύτη γύνη. V pravljici je lisica simbol zvižaje in spretnosti, osel pa trdoglavna in bedasta žival. Te lastnosti so se odkazale prstenki, a beremo jih tudi, če že ne naravnost, gotovo med vrsticami v stihih 43.—45., ki pojasnjujejo lenobo oslice. Tretja lastnost — ἔργων δὲ μῦθον ἐσθίειν ἐπίσταται — po našem mnenju ni požrešnost, temveč brezumnost; če ji tudi dodelimo požrešnost, kakor so to storili učenjaki, nas nikakor ne ovira to priznavanje; saj ravno v st. 24. imamo lastnost, s

katero se vedno lahko ponaša osel; tudi ta stih potrjuje enakost obeh značajev. Kar pripovedata vrsti 25. in 26. — o lenobi —, to omenjata tudi stiha 44. in 45.

Upamo, da smo s tem jasno dokazali, da se ujemajo lastnosti prstenke z osličinimi napakami. Vzglede, katere smo navedli, to potrjujejo. Gotovo je, da niso ti popolnoma primerni vsebini stihov 45 i. dr.; toda nikdo ne bo tajil, da bi ne bili v njih vsaj zaznamovani; tudi ni treba, da bi morali biti do cela jasni, kajti Simonid si prizadeva, da pojasni živo zlasti edno in le edno lastnost vsakega tipa³⁸).

Kaj pa hčerka muhastega in nevarnega morja? Nagajiva, nezanesljiva in gibčna je. Te lastnosti vzame nase z mirno vestjo tudi lisica, kar nam pritrdi primeri (gl. str. 9., 10.). Si bode li kdo upal trditi, da nimamo ravno teh čednostij tudi v stihih 10. in 11.? Sličnost teh dveh tipov dokazuje Opitz, ki podaja tudi dovolj primerov. Izmed teh navedemo le: st. 28. in 32. se ujemata z Evripidovimi besedami: *τέρπετε γὰρ μάλιστα καὶ λυπεῖ βροτοὺς τύχομι δ' αὐτῆς, ἡνίκ' ἔστιν εὐμενής*. Te črtice o zvitosti in nagajivosti odlikujejo tudi pomorko. Nezanesljivost in nezvestoba se pripisujeta zlasti morju. Protej sam je poosebljeno bitje nestanovitnega morja, ob jednem pa tudi simbol zvitosti.

Utemeljili smo svojo trditev, da nahajamo lastnosti, ki jih imamo na prstenki in pomorki, tudi v osličinih in lisičinih tipih; radi tega lahko ponovimo svojo sodbo, da ne trpijo značaji Simonidovega umotvora, če izbijemo iz prvotne pesmi živalskih tipov skupini — grudo in morje.

Na strani 5. smo rekli, da imajo z našo pesnijo neko sličnost Fokilidovi stihi (Stob. Flor. LXXIII. 60.):

*καὶ τότε Φωκυλίδεω · τετόρων ἀπὸ τῶνδε γέγοντο
φύλα γυναικείων, ἢ μὲν κυνὸς ἢ δὲ μελίσσης,
ἢ δὲ συὸς βλοσυρῆς ἢ δ' ἵππου χαιτηέσσης.
εὐφορος ἦδε ταχεῖα περίδρομος εἶδος ἀρίστη.
ἢ δὲ συὸς βλοσυρῆς οὐτ' ἄρ κακὴ οὐ δὲ μὲν ἐσθλή.
ἢ δὲ κυνὸς χαλεπὴ τε καὶ ἄγριος ἢ δε μελίσσης
οἰκονόμος τ' ἀγαθὴ καὶ ἐπίσταται ἐργάζεσθαι.
ἢς εὐχου, φίλ' ἑταῖρε, λαχεῖν γάμου ἡμερόεντος.*

Skoro ni dvoma, da je posnemal Fokilid Amoržana; to je potrdilo mnogo učenjakov. Thudichum celo pravi, da je to posnetek iz Simonidove pesmi. Izmed 10 tipov našteva Fokilid štiri živali: psa, bučelo, svinjo in konja. Razvrstitev je nekako čudna, tem bolj, ker začenja tipe, ko jih pojasnjuje, s konjem, svinjo, psom, bučelo — torej naobratno; tip bučelin mora staviti na konec, da zveže vsebino z mislijo zadnjega stiha, ki edini podaja nekaj izvirnega, česar Simonid nima. Označba ni jasna, ne ve se prav, kaj pomeni *εὐφορος* in *περίδρομος*; kako naj razložimo *βλοσυρῆς*, da bi pridjali svinji primeren pridevek; dozdeva se, da si je Fokilid prizadeval, da bi se izrazil tem krajše, toda njegovi obrazi so postali nejasni. *χαιτηέσσης* nas opominja na Simonidovo določilo; *εἶδος ἀρίστη* je toliko kot *καλὸν θέγμα*; in tudi na psu in bučeli vidimo splošne poteze Simonidovih tipov.

³⁸) Primerj. tudi Opitz, Philol. 50.

Vsi ti znaki ovržejo Immischevo³⁹⁾ trditev, da bi Fokilid sploh ne poznal Simonida. Immisch pravi, da sta imela oba edno in isto podlago, najbrže Hezioda, toda besedilo je moralo biti tedaj nekoliko različno od sedanjega. Če sta imela zares oba pred seboj Hezioda, še tem lažje trdimo, da je Fokilid posnemal Simonida; kajti videli bomo pozneje, da je stvarjenje žene iz raznih živalij izvirna misel Simonidova, katero je našel pri njem Fokilid, jo posnel in poobrazil po svoje. Površnosti, katere smo našli, govore za posnemanje Fokilidovo še tem bolj, ker je pesnik v ostalih delih glasovit in izviren.

Vpraša se pa, zakaj da bi Fokilid izpustil tipa *γῆνιν* in *ἐκ θαλάσσης*? Mislimo, da nam tudi to dejstvo dovolj dokazuje, da ni bilo teh dveh skupin v prvotni Simonidovi pesmi. Poleg tega pojasnjujejo ravno ti štiri Fokilidovi tipi štiri glavne skupine, katere podaje osem živalskih značajev. Immisch sam pravi, da ti Fokilidovi tipi podpirajo najjasneje Ribbeckovo spoznanje, da so bili Simonidovi tipi razvrščeni paroma. Če so res tako jasne te skupine, kakor jih spozna tudi Sybel, lahko rečemo, da je za vsako skupino t. j. za dva značaja izbral Fokilid jednega (4×2); razvrstitev nas ne sme motiti, zakaj videli smo že prej, da se Fokilid niti ne zmenj za prvotni red. Ker sta tipa zemlje in morja tako značilna med živalskimi tipi, smo prepričani, da bi bil vzel Fokilid vsaj ednega v svojo pesem, če bi ju bil našel v prvotnem Amoržanovem proizvodu; kajti on je posnemal Simonida pazljivo, kar nam potrjuje izbirka živalij v njegovi pesmi. Gotovo ne omenja le slučajno bolj udomačenih živalij: psa, bučele, svinje in konja in se izogne lisice, osla, podlasice in opice.

Mnogo preiskovalcev je slutilo, da ta značaja nista iz prvotne pesmi; toda še le Opitz se ju je upal izbrisati; v tem se mu pridružimo, odobravati pa ne moremo spojitve tipov osla in grude, lisice in morja. Opitz je zares dobro utemeljeval sličnost teh značajev; čudimo pa se, da ju potem spoji, ker dobi na ta način več označb za edno in isto lastnost; videli smo, da je za Simovidovo opisovanje ravno to značilno, da se ne mudi dolgo pri edni lastnosti. Opitz je zašel v svojih izvajanjih na Ribbeckova pota.

Kako pa naj odstranimo ti skupini? Najprimernejši predlogi so vedno le ti, ki so najbolj verjetni, po katerih se pride do zaključka, ki je popolnoma jasen. Mi spustimo obe skupini od stiha 21. do 42. Da se jih najlažje tako izognemo, nas pouče prejšnja utemeljevanja v točkah I.—V. Opiramo se zlasti na skupnost teh tipov, ki sta iz kake druge pesmi, ki je mogoče izvajala vstvarjenje žen iz prvin. Tega umotvora pa ne odrekamo Simonidu, kajti vsi znaki govore za njegovo last, a ta njegov del dveh značajev se je vrnil med živalske tipe. Kedaj pa da se je to zgodilo, se bode težko določilo. Je-li morebiti Stobej sestavil to pesem v tej naši obliki? Jordan (Herm. XIV. str. 290.) meni, da je Stobej že pesem, kakor jo imamo sedaj, našel in jo tako prepisal. Določitev prvotne oblike na ta način, kakor je to storil Opitz, ni verjetna; on pravi, da je pesem z 10 tipi še le skoval kak literat; kajti morje se je brez težave ločilo od lisice, in to je dalo posnemalcu pogum, da je ravnal tako z oslico in prstenko.

³⁹⁾ Zu d. griech. Dichtern. v. Otto Immisch, Philol. 49. str. 203. i. dr.

Pomisliti je treba, da je Stobejevo delo, v katerem so jambi „περὶ γυναικῶν“ cvetnik t. j. zbirka rekov in pesmic raznih pesnikov; v njem so razne skupine; n. pr. so zbrana primerna mesta pisateljev in pesnikov pod zglavjem *περὶ ἀρετῆς, περὶ σωφροσύνης, περὶ δικαιοσύνης, ὅτι κάλλιστος γάμος, Ψόγος γυναικῶν*, kjer je tudi naša pesem. Ravno v tem oddelku so večji in manjši odlomki Menandrov, Heziodovi, Evripidovi, Sofoklejevi, Fokilidovi, Homerjevi i. dr. Stobej ni izbiral vedno teh mest iz virov samih, ampak jih je jemal deloma iz cvetnikov⁴⁰). Skoro gotovo je, da je našel že ta dva tipa v zbirki, katero je prepisoval. Pred njim je vrnil med živalske tipe kak literat skupini prstenke in pomorke, ki sta bili za-se odlomek. To se nam zdi tem verjetnejše, ker je že Volkmann⁴¹) pojasnil več mest, ki so se vtihotapila že pred Stobejem med poglavja, v katerih jih našteva Stobej. Sploh nas Volkmannovo izvajanje, kako da je nastala Stobejeva zbirka, prepričuje do cela o naši izločitvi te skupine. Saj še sedaj priča odlomek:

Γυναικὸς οὐδὲν χρῆμα ἄνθρωπος ληΐζεται
Ἐσθλῆς ἀμεινον, οὐδὲ βέριον κακῆς,

da je moralo biti vsaj dvoje jambskih pesmi o ženstvu.

Sedanja zbirka Stobejeva, bodisi sestavljena po Meineckejevem ali Gaisfordovem ali Wachsmuthovem načelu, nam ne more ovreči hipoteze, kajti vsakdo mora priznati, da naš Stobej ni niti v celoti, niti v posameznih delih ednak prvotnemu Stobeju; že Fotij je poznal mnogo več besedila, ko ga poznamo mi⁴²). Dokazano je pa tudi, da so rokopisi, iz katerih so sestavili učenjaki Stobejev cvetnik, med seboj jako različni; mnogo jih nima niti celih poglavij, katera nahajamo zopet v drugih virih (primerjaj Bernhardtove in Wachsmuthove razprave).

Drugi del jambov (st. 96—118).

Preostaja nam še sklep! Splošno se je vedno trdilo, da podaja konec nekak posnetek prvega dela: „Zen je izročil (93.) možem, katerim je milostljiv in naklonjen, najboljše žene, ki so kakor bučele; druge je ustvaril polne hudobe in jih družil z moži; kajti (95.) največje zlo, katero je poslal Zen na svet, so ženske; če se tudi komu dozdeva, da so koristne, so vendar za tega, ki jo ima, le κακόν. Ni dneva, da bi bil veselega srca in dobre volje; gladu, tega hudega tatu, se ne more izogniti. Če ga slučajno razveseli prijatelj ali bog, mu še to veselje zagreni prepirljivka. Kjer je žena v hiši, se naj ne upa v njo niti najboljši gost; in ravno iste žene, ki se zde najbolj ponižne in pametne, delajo možu največjo sramoto. Če pa mož začujen gleda in zija — se sosedji vesele in smeji, da se je z njo tako opekel, kakor sami. Vsak

⁴⁰) Rh. M. 30 str. 172 i. d. spisal Diels; Quaestiones Stobenses, diss. phil. Otto Bernhardt, Bonnae 1861. str. 8.

⁴¹) R. Volkmann: Über d. Verhältnis der phil. Referate in den ecl. ph. i. d. Stobaeus zu Plut. Placita phil. Fleckeis. Jahrb. f. cl. Phil. 41. Jahrg. 1871. p. 683. i. d.

⁴²) Studien z. d. griech. Florilegien v. Curt Wachsmuth, Berlin 1882. str. 49.

hvali svojo žensko, druge pa graja in nikdo neče uvideti, da imajo vsi isto usodo. Kajti Zen je poslal to največje zlo na svet in je okoval v okove, ki se ne dado razdreti, odkar so mogli v Had možje, ki so se borili za ženske.“ Vsebinsko drugega dela smo pričeli s koncem prvega, da lažje presodimo prehod.

O teh vrsticah so preiskovalci deloma splošno izražali svoja mnenja (gl. str. 5., 6.), deloma so črtali odstavke in dokazovali med vrstami presledke. Meinecke in Ribbeck mislita, da manjka za st. 96. nekaj vrstic; Meinecke je postavil na to mesto 116. st., Ribbeck 116.—118. Koeler črta 98. st., češ da nima smisla, ker ne pravi nič novega; Heyne in Ribbeck sta istega mnenja. Bernhardy misli, da izražata stiha 101. in 102. previsoko misel. Ribbeck ju potisne za st. 68.; omenili smo že, da je dodal pomorkinji 103.—105.; stiha 106.—107. morata na konec s st. 99. in 100. vred. V vrsti 110. za *ἀνδρὸς* je zopet presledek, kakor to trde Brunck, Boisson, Schaefer, Gaisford in Ribbeck. S stihom 115. določa Heyne nov odlomek; Ribbeck pa zapiše to skupino za st. 96.

Če bi pritrtili vsem tem mnenjem, razkosali bi ta del do cela. Ne moremo misliti, da bi bil spojil prepisovalec več odlomkov v to celoto. Po vsebini zapazimo presledek s stihom 96. V prejšnjih vrsticah se pripoveda, češ da je Zen ustvaril dobre žene in hudobne. S st. 96. pa začne: kajti kot največje zlo je ustvaril Zen ženske. To se nikakor ne vjema s prejšnjo označbo in ni ž njo v nikaki zvezi. Najbolj nas moti *γάρ*, ki nekaj pojasnjuje; če bi tudi te členice ne bilo, ne moremo vezati tega oddelka s prejšnjim, ker začjenja s popolnoma drugo vsebino.

Ta drugi del je zašel po našem mnenju iz tujega umotvora, čegar vsebino je pojasnjeval, kar nam pritrjuje *γάρ*; te členice ne moremo prezreti, ker je v vseh rokopisih. Težavna je določitev, je-li bil ta oddelek zase skupina ali je sestavljen iz več prvotno ločenih odlomkov. Dasi izgubimo na dveh mestih popolnoma mejsebojno zvezo, mislimo, da ga ne moremo razkosati. Lahko si v tem nekoliko pomagamo. Stiha *κεχηνότος γὰρ ἀνδρὸς — οἱ δὲ γέλτορες* ne moremo odobravati v tej obliki. Grotius, Koeler in Sybel so dali prvemu delu pomen *marito oscitante* i. e. nimis neglegente atque securo in ga zvezali vzročno s *τυγχάνει λωβωμένη*. Ta razlaga ni mogoča; dokazati bi se moralo, da se rabi *γάρ* pri deležniku eksplikativno; če mu podamo tudi ta pomen, je misel plitva; če namreč pokaže boljša polovica možu roge in ga ostramoti, da le zijja in gleda začujen, potem je pač mož sam kriv in nezgode niso *μέγιστον κακόν*, kajti lahko bi se obranil vsega tega, če bi imel poguma in ne prodajal samo zijalov.

Še drugače so razlagali to vrstico Welcker, Schneidewin, Bergk in Buchholz; vsi postavijo za *ἀνδρὸς* pomišljaj; kar se zamolči, je neki tako ostudno, da ga pesnik ne omeni. Tudi temu ne moremo pritrjevati; zlasti pa je to nemogoče, če bi priznali avtorjem drugega dela Simonida, kakor so to storili drugi učenjaki; videli smo, da je Amoržan naraven, odkrit značaj, nikakor se mu ne poda nežnočutje (sploh ni treba vezati glagola *λωβᾶσθαι* z *ἔργον ἀφροδίσιον*; *λωβᾶσθαι* ima splošni pomen, kar nam priča *μάλιστα σωφρονεῖν δοκεῖ*); on ne prikriva ničesar; biča napake in jih našteva z mirno vestjo. Tako ne dela samo Simonid, ampak tudi pesnik teh stihov.

Najbrže je pokvarjeno besedilo. Brunck, Boisson, Schaefer, Gaisford⁴³⁾ in Ribbeck so trdili, da manjka za *ἀνδρός* več vrstic. Winterton. in Heyne sta γάρ črtala in stavila μέν, ki se veže z δὲ γείτονες, Schneidewin piše τάχα i. t. d. Vse to ni verjetno. Slutimo, da je γάρ nastal iz δ' ἄρ' pri prepisovanju rokopisov ΔΑΡ—ΓΑΡ; ta konjektura nam podaja verjetno misel; spojiti moramo κεχρηγότες δ' ἄρ' ἀνδρός z naslednjimi besedami: „dočim mož, ki zve o λώβη, gleda kakor da bi ga bila vdarila strela izpod jasnega neba in se sploh ne zave, da je mogla žena tako grdo ravnati z njim, se veselijo sosedje, da je telebnil zopet eden v μηχανή Διός“. Χαίρειν nam izrazi drastično učinke nepričakovanih novic; γείτονες δὲ je pravilno, ker se rabi δὲ često po participijalnih skladih v poreku (gl. Krüger 69. 16. 4.).

Ravno tako težavno je vprašanje o sklepnih stihih 115.—118. Trdilo se je, da nimajo pravega pomena in niso v zvezi s prejšnjim. Zlasti nas moti τὸς μέν, ker nima soodnosnika. Sybel je celo to besedilo zagovarjal in rekel: „Tisti, ki so bili dovolj neumni in so se borili zaradi Helene, so krivi tega zla, mi možje v poznejših dobah pa trpimo škodo.“ To čita Sybel med vrstami; treba je le domisljije, lahko se tudi to doseže po Sybelovem navodu. Gotovo je, da v naših stihih misel ni izražena popolnoma; radi tega lahko trdimo, da se niso ti stihii konec zadnjega dela — pričakujemo τὸς δέ —, tem manj pa konec Simonidovih jambov. **Opiramo se ravno na to skupino in trdimo, da je v nasprotju s prvotnim jambskim umotvorom.** Kako bi bilo mogoče, da bi Amoržan tako zgrešil svojo pot: kajti nikdar ni od dobe, odkar so šli οἱ μέν v Had radi Helene, žena μέγιστον κακόν, temveč Zen jo je ustvaril kot tako τὰ πρῶτα (st. 2.). Ni si mogoče želeli lepšega dokaza ko je ta. Vsakdo nam mora pritrditi, da se ne dado te določbe kar tako vreči v koš, kajti to nasprotje je očitvidno in loči zadnji del od prvega glavnega. Vprašanje je le, imamo tu poseben odlomek, ali so ti stihii v zvezi z drugim delom od 96. st. Edini Heyne trdi, da se začne nov odlomek, drugi učenjaki ga sploh niso ločili od celote. Mi ga spojimo z drugim delom iz dveh razlogov: „Možje ne uvidijo, da imajo vsi isto usodo; kajti Zen je poslal to največje zlo na svet i. t. d.“ je med seboj v tesni zvezi; kajti Ζεὺς γάρ μέγιστον κ. τ. λ. pojasnjuje prejšnji del. Ob τούτο se nam ni treba toliko spodtikati; kajti pesnik se izraža v obče, kakor mi sami često storimo, če nečemo ponavljati ali imenovati predmeta. Drugič pa jamči stih 115. za celotno skupino drugega dela; ponavlja se vrstica 96., kar najdemo vedno v ednem in istem umotvoru; redko al skoro nikdar se ne začenjajo različne grške pesmi z istim stihom, izimši tipičnih vrstic kakor n. pr. καὶ τότε Φωκυλίδεω, med katere pa ne moremo prištevati Ζεὺς γάρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν.

Če so ti zadnji stihii, ki se nikakor ne ujemajo, kakor smo dokazali, z vsebino začetnega stiha, v tesni zvezi s stihii od 96. naprej, ne more biti skupina 96.—118. del prvotnega Simonidovega umotvora o živalskih tipih; na ta način dobimo pa tudi primernejšo obliko za prvotno pesem, kakor smo jo sestavili na str. 9.

Je-li po tem takem ta del iz kake druge pesmi Simonidove, ali je to delo interpolaterjevo? O tem vprašanju je težavno soditi, ker nam primanjkuje

⁴³⁾ Gaisford.: Poetae minores.

virov. K večjemu bi nam dala vsebina nekoliko pojasnila. Če pa jo primerjamo vsebini prvega dela, spoznamo, da je povsem različna in drugega pomena. V prvem delu se označujejo ženske, v drugem pa se povdarja bolj druga stran: mož je siromak, ki si natveze z žensko take križe; govori se le o njegovi nesreči; mož je v ospredju in glavna oseba, dočim se v prvem delu sploh ne omenja in niti ne spravlja z žensko v zvezo. Lahko bi kdo trdil, da je to izvajanje le posledica prejšnjih označb in radi tega skoro potreben sklep! Tega ne moremo verjeti, kajti Simonid ni pesnikoval tako nezmislno: v prvem delu bi naštel poleg žensk, ki so največje zlo za moža, tudi najblažjo družico, ki osrečuje moža in pripravlja že na zemlji sveta nebesa; na to bi popolnoma pozabil na te tako redke izjeme in v svojem sklepanju udrihal le po umazankah, prepirljivkah, zapravljivkah i. t. d., kakor to stori pesnik drugega dela, ki omenja le slabe strani ženstva in to v posledicah, ki jih mora prenašati mož vse svoje življenje. Izvajanje tega dela izključuje vsako dobro ženstvo in nasprotuje tudi v tem vsebini prvotne pesmi.

V Simonidovi dobi, ali še celo pred tem časom, ne nahajamo toliko sporočil, ki bi naštevala nesrečo za nesrečo, ki jo ima mož radi ženske; le namigne se često, da je žena za moža največje zlo. Tako vsebino nam podajejo v polni meri umotvori Evripidovi in sploh spisi te in poznejše dobe. (primerjaj str. 28.) Najznačilnejši so citati, katere imamo v Stobejevi zbirki sami v poglavjih 67.—73., katera navaja Fotijevo kazalo v edni skupini *καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ κεφαλαίου τούτου*. Največ je teh citatov Evripidovih, Sofoklejevih in Menandrovih, zlasti prevladuje Evripid v pogl. 73., v katerem je Simonidova pesem; izmed 64 odlomkov je 36 Evripidovih. Vsi ti viri nas prepričajo o sorodnosti z vsebino naše pesmi. Mislimo, da se naslanja vsebina tega drugega dela na mišljenje Evripidovo in naziranje njegove dobe; pisec tega dela je živel za Evripidom. Določiti se nikakor ne da, kdo je avtor; mogoče je dvoje: odlomek je proizvod pesnika jambov iz poznejše dobe, katerih je bilo vedno mnogo — saj je Eshrion sodobnik Aristotelov, Feniks iz 3. stoletja in ravno tako Parmenon in zlasti Aleksandrinec Herod —, ali pa je naravnost delo kakega interpolatorja ali slovstvenika. Zadeli homo skoro, če rečemo naravnost, da je skoval te stihe kak slovstvenik.

Nadarjen pesnik ne govori tako nejasno in se ne naslanja i po vsebini i po obliki na svoje prednike. Najprvo se spodtaknemo nad *τοῦτο* v stihu 96. in 115. Nikakor nam ne more ugajati konec zaporednih treh stihov 99.—101. *διέρχεται — πέλεται — ἀπώσεται*. Inačice nimamo v vseh 95 Simonidovih stihih. Poosebljenje *λίμον ἀπώσεται* (101.) je za Simonida nekaj nenavadnega; češče se je rabila ta podoba v poznejši dobi. Izraz *συνοικητήρα* (102.) je še le pri Eshilu v pomenu contubernalis; *δυσμενέα θεόν* ali v rokopisih *δυσμενέα θεῶν* je že Berhardyju posnemanje Esh. Agam. 1641. Koliko težave nam dela stih 110., smo že omenili na str. 21., 22. Nejasna je zveza besede *δεσιμόν* (116.) in *πέδη* ali *πέδης*. Nepravilno se rabi *τοὺς μέν*, ker nima soodnosnice. — Vse te površnosti nam pričajo posnemanje drugih pesnikov, ki se je pa vršilo še le po Evripidovi dobi. Določitev tega termina ante quem potrjuje tudi vsebina zadnjih treh stihov, kateri omenjajo Heleno.

Katera doba se pa je v starem veku najbolj bavila z žensko⁴⁴⁾ ko Evripidova in kdo je v svojih spisih zlasti rabil snov o Heleni ko Evripid?

Kako se je spojil ta del s Simonidovimi jambi? Stobej je našel to skupino v antologiji, iz katere je prepisal te odlomke; zakaj ni mogoče misliti, da bi bil Stobej sestavljal sam razne ostanke. V zbirki se je izpustil lema pred drugim delom, kakor se je to tolikrat celo pri Stobeju samemu pripetilo, kakor nam pričata Wachsmuth in Hense⁴⁵⁾. Mogoče pa je tudi, da je nastala naša skupina še le iz Stobejevega izvirnika. V prvotnem Stobeju je bilo več inačic, katere so ločila drugo od druge lemata; ta so izpustili prepisovalci z začetkom tega odlomka vred, katerega so združili s Simonidovimi jambi. To je vsekakor verjetno; zakaj dobro vemo, da je bila prvotna Stobejeva zbirka mnogo obširnejša, nego je naša ostalina; dokazano je, kakor smo že omenili, da je že Fotij videl mnogo večjo zbirko, nego so naši rokopisi. Ti so včasih skoro nezanesljivi; kajti pozna se, da so sestavljeni iz odlomkov Stobejeve zbirke, ne pa iz Stobejevega celotnega dela⁴⁶⁾. Če se je zares rešila ostalina Stobejeva na ta način, potem si pač lahko mislimo, da so naše rokopise spisovali slovstveniki po lastnem okusu in po svoji volji; zato se je pa prav lahko zgodilo kaj takega, kar smo slutili o drugem delu naših jambov.

Izvirnost bajeslovne vsebine.

Preller⁴⁷⁾, najodličnejši preiskovalec grškega in rimskega bajeslovja, trdi, da nahajamo pri Grkih in ostalih narodih tri različne sestave, kako si je mislila ljudska domišljija izvir in usodo človeškega rodu: 1.) začetek vsem rečem je narava, 2.) najvišje bitje je ustvarilo heroe, 3.) demiurgi so izumili truplo prvega človeka, kateremu se je vdahnila duša na razne načine. Ne moremo trditi, da bi nam podajale bajke raznih dob jedno teh sestav v določeni, nepremakljivi obliki; temu se ni čuditi; kajti treba je pomisliti, kako je vse spreminjala zlasti živa domišljija starih Grkov; prvotnemu sporočilu se je pridružilo od roda do roda več raznih mislij in dodatkov; ljudstvo je razširjalo bajke in jim dodalo sčasoma drugo obliko, dasi je ostajalo jedro isto. Ker je ljudstvo konservativno in se vsled tega ne najdejo znatne spremembe teh bajk, se ne smemo čuditi, da se pesniki ne drže prvotnega sporočila. Ti so bajnim pripovedkam, v katerih so našli snov za svoje pesniške umotvore, dodali razne poteze, da bi bila čudna vsebina verjetnejša; bajka je izpremenila svojo vsebino. Ravno tako so delali upodablajoči umetniki; popise o izvoru človeškega rodu so ponarejali, izvirna poročila sestavljali po svoji posebni potrebi, kakor jim je to dopuščalo kiparstvo⁴⁸⁾.

⁴⁴⁾ D. E. Munk: Geschichte d. griech. Poesie 1849. str. 237., 239. in Müller: Geschichte d. griech. Literatur 2. zv. str. 146. i. d.

⁴⁵⁾ Joannis Stobaei Anthologium 1894, Berolini C. Wachsmuth et O. Hense (Prolegomena).

⁴⁶⁾ Studien zu den griech. Florilegien v. C. Wachsmuth Berlin 1882. str. 49. in 160.

⁴⁷⁾ Preller: Die Vorstellungen der Alten, besonders der Griechen vom Ursprung und ältesten Schicksalen des Menschengeschlechtes Philol. VII. str. 4. i. d.

⁴⁸⁾ Otto Jahn: archäologische Beiträge str. 164. i. dr. in Welcker: alte Denkmäler II. str. 286. i. dr.

Taka izvirna preuredba mita o stvarjenju ženske je v naši pesmi. Amoržan hoče dokazati in pojasniti različnost ženskega značaja. Zen je ustvaril ženske iz raznih živalij in vsaki je pustil materino nprav: ta je umazana, ker je svinjina hčerka, druga je zvita, ker je njena mati lisica i. t. d. Teuffel trdi, da ta razlaga ni nikakor duhovita, ker imamo povsod le jedno glavno potezo; Heyne jo tudi graja: „Ab animantibus repeti vitia res sane erat satis obvia.“ Vsem ne moreš ustreči nikdar, zlasti tistim ne, ki se izogibajo vsakega stvarnega postopanja in presojujejo proizvode drugih le po svojem zasebnem mnenju. Če bi bil Teuffel čital pesem pozorno in si jo premislil dobro, bi ga bili prepričali zlasti skupini o oslu in podlasici, da je kriva njegova sodba. O Heynejevem mnenju nas pouči, kar še pride.

Mi trdimo, da kaže Simonid ravno tu svojo spretnost; njegovo izvajanje je neprimerno bolj živo, ko če bi primerjal le ženske značaje sorodnim živalskim tipom. Jednake vsebine so razni rodopisi; v teh se izvaja rod kraljev od Zena, morskih junakov od Posejdona, pevcev in zdravnikov od Apolona, slov od Hermeja in na ta način se razumevajo vsi raznim rodom lastni značaji; le toliko je razlike, da dobi prednost naziranje modroslovca Platona, ki pravi, da je človeštvo, ki je bilo začetkoma popolno in bogovom jednako, vsled lastne krivde začelo hirati in se pogreznilo v ta prepad; Simonid pa je nekako prednik Anaksimandrov, ki je kot modroslovec izvajal človeško stvarjenje iz živalij. (Evzeb. p. ev. I. 8. 2. ἐξ ἀλλοειδῶν ζῴων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη); Aristotel je pojasnil ta nauk in trdil, da se pričinja človeški rod pri živalih in se razvija polagoma od stopinje do stopinje popolnosti⁴⁹). Welcker se je skliceval na to naliko (analogijo) in Filemonov stih — ἔδωχ' ἐκάστῳ κατὰ γένος μίαν φύσιν⁵⁰) — ter izrazil svojo sodbo tako-le: fabulam fuisse popularem et fortasse ultimae antiquitatis. Tako so baje živalske slike na zlatem šaplju, katerega je dovršil Hefajst — ž njim olepša boginja Atena, kakor pravi Heziod⁵¹), Pandoro — simboli raznih ženskih značajev in vzor za Amoržana.

Enako simbolično podobo neki vidimo na Heraklejevem mečevem pasu Hom. Od. XI. 610. i. dr. in na Herini kroni — dovršil jo je Poliktet —, na kateri so gracije in hore, boginje iz Herinega obližja. Tem hipotezam sta pritrjevala tudi Schneidewin in Sybel.

Toda oglejmo si natančneje pas (ἀορτήρ — τελαμίων) Heraklejevega meča! Lepšajo ga medvedi, divje svinje, levi, slike boja in umorov. Vprašati moramo, v kaki tesni zvezi so medvedje s Heraklejevo osebo? Zakaj izraža pesnik σῶες in λέοντες, če ima v mislih nemejskega leva in erimantskega merjasca? Zakaj bi ravno ti borbi zaznamovali mečevega lastnika? Zakaj so ta znamenja, če imajo tak pomen, kakršen se jim pripisuje, na pasu, ne na ščitu, ki zavzema med orožjem prvo mesto?⁵²) Gotovo pa tudi ni vsaka olepšava na orožju simboličnega pomena, niti vedno v zvezi z junakom (prim. Ahilov ščit). Vsi ti pomisleki ovržejo trditev, da bi bile slike na Heraklejevem pasu ob

⁴⁹) Preller v. pr. n. d. st. 43. i. sl.; Dr. W. Kopp, griech. Lit. st. 34. imenuje Amoržana celo prednika Darwinovega.

⁵⁰) Filemon, Stob. floril. II. 27.

⁵¹) Teog. 578. i. dr.

⁵²) Guhl u. Konner, das Leben der Griech. u. Römer str. 291.

jednem simboli. Immisch Phil. 49. imenuje te le „harmlose Schilderei gleichzeitiger Kunstübung“. Še lažje se ovrže to izvajanje gledé na Herino krono, ker zavzemamo tu stališče kiparstva.

Kaj pa Pandorinin šapelj? Heziod ga slika tako-le:

ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
τὴν αὐτὸς ποίησε περίκλυτος Ἀμφιγυήεις
ἀσκήσας παλάμησι, χαριζόμενος Λιὶ πατρί.
Τῇ δ' ἐνὶ δαίδαλα πόλλα τετεύχατο, θαῦμα ἰδέσθαι,
κνώδαλ' ὅσ' ἤπειρος, πολλὰ τρέφει ἠδὲ θάλασσα,
τῶν ὅ γε πολλ' ἐνέθηκε — χάρις δ' ἀπελάμπητο πολλή —
θαυμάσια, ζῴοισιν εἰκότα φωνή ἔσιν.

V teh stihih ni sledu o simbolični razlagi raznih živalij; če je bil ta šapelj vzor za pesnika jambov, zakaj pa ni sprejel med živalske tipe tudi κνώδαλ' ὅσα τρέφει θάλασσα? Lahko bi kdo porekel: če te zvezi niso simbolične, zakaj ni olepšal tudi Hefajst krone s cvetkami in drugimi slikami? Saj vendar čitamo:

ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνους νεοθηλέας ἄνθεισι ποίησ
ἡμερτοῦς παρέθηκε καρήατι Παλλὰς Ἀθήνη,

zlasti se mora uvaževati pomen pesnikovih besed, ki trdè, da je morala dati vsa narava olepšave za novo rojeno ženo.

Če tudi te slike niso simbolične, niso mogle biti osnova Amoržanovemu delu; radi tega moramo priznati, da niso samo živalske slike, temveč tudi ideja, da spričujejo raznovrstne značaje razne živali, Simonidova izvorna last⁵³). Izvirnosti pesnikove nikakor ne krati ezopska basen o Prometeju⁵⁴), stvarniku ljudij, niti grška podstava Horačeve ode I. 16., 13., ki je s svojo vsebino tudi osamela. Potrdimo pa lahko izvirnost Simonidovega proizvoda, opirajoč se na nalično spremenjene pripovedke o Prometeju n. pr. Plat. Prot. 320., Menandr. Luc. am. 43. in Filemon Stob. flor. II. 27.

Dasi smo zagovarjali, kakor so to storili Ulrici, O. Müller in Mellmann⁵⁵) nasproti Welckerju, Schneidewinu in Teuffelu, izvirnost Simonidovih idej, smo tudi prepričani, da je sprožila to novo misel živalska pravljica.

V živalstvu je zasledilo zlasti grško ljudstvo, ki je imelo jako občutljivost za mirno življenje v naravi, človeške lastnosti in primerjalo kretanje živalsko človeškemu. Saj priznava celo resno modrovanje Aristotelovo živalim ἡθικόν in διάνοιαν, ki po dokazih Büchnerjevih⁵⁶) in Reklamovih⁵⁷) nista različna po tvarini, temveč le po stopinji od človeške razumnosti. Da se je razširila tudi pri Grkih živalska pravljica rano, nam dokazuje najbolj, da jo najdemo že pri Heziodu, Arhilohu, in pri melikih in da ni tako neverjetna, kakor se dozdeva

⁵³) Še celo Oken pripisuje človeku radi tega, ker je moral preiti več stadijev živalstva, predno je prestal popolen, vse te živalske lastnosti (prim. Der Mensch, sein Ursprung, seine Rassen u. sein Alter v. Dr. Platz 1887. str. 5.).

⁵⁴) Halm 383.

⁵⁵) Commentatio de causis et auctoribus narrationum de mutatis formis str. 61.

⁵⁶) Aus dem Geistesleben der Tiere 1877. str. 2. i. t. d.

⁵⁷) Über Körper und Geist in ihrer Wechselbeziehung 1859.

trditvev Prantlova o živalski epični pesmi pri Grkih⁵⁸⁾ To zanimanje za živalsko pravljico nikdar ni izginilo iz grškega ljudstva⁵⁹⁾; ko ji je dal Ezop primerno obliko, je bila glavni predmet za navadno izobrazbo in jako primerno, ne samo zabavno, temveč tudi poučno berilo; primerna je bila pa tudi za satirično pesništvo radi nasprotja, ki nastane vsled tega, da se pripisuje človeško mišljenje in čutenje živalim in se pojasnjuje živalsko kretanje in človeško ravnanje v smešni obliki. Ravno radi te zbadljivo zasmehovalne lastnosti se bliža živalska pravljica jambografskim umotvorom. Arhiloh napada Likamba v pravljici (*αἴνος* prim. Bergk odl. 86.); odlomki pričajo, da se je tudi Amoržan posluževal tega sredstva⁶⁰⁾; seveda ne moremo soditi, je-li bila tudi ta vsebina tako hudomušna kakor prednikova, ker je premalo ostaline. Toliko pa lahko rečemo, da je bilo v živalskih pravljicah dovolj snovi, ki je napotila Amoržana do živalskih simbolov, kakor nam jih je podal v naši pesmi. **Ker je živalska pravljica plod narodnega pesništva, lahko sklepamo, da je misel pesnikovova — ženske s svojimi raznimi značaji so ustvarjene iz raznih živalij — vznikla iz ljudskega mišljenja.** Iz teh razlogov smo se tudi lahko sklicevali na živalsko pravljico v razpravi o prvotni obliki. Nič čudno se pa nam ne zdi stvarjenje žen iz grude in iz morja; saj je že od nekdaj v bajeslovju mnenje, da so ustvarili bogovi človeka iz zemlje; celo sv. pismo pravi, da ga je Bog ustvaril iz ila in mu vdahnil dušo; ravno tako razširjeno je bilo mnenje o vodi, oz. morji.

Kam merijo pesnikovi jambi?

Različno se je sodilo o pesnikovem namenu. Heyne pravi, da je pesem najhujša satira o izprijenem ženstvu pesnikove dobe in le iz tega stališča jo moremo še nekoliko ceniti kot nekako zrcalo, v katerem spoznamo vse napake po Simonidu opisanih žensk. Ne odobravamo te trditve; obrisi so tako splošnega pomena, da so — mutatis mutandis — kaj primerni našim družinskim razmeram; rečemo lahko kratko: one so za vse dobe. Tako sodijo tudi Welcker⁶¹⁾, Schneidewin, Teuffel in Müller⁶²⁾, ki trdi, da Simonidova satira ne biča sodobnih razmer, temveč se peča s splošnim opazovanjem; to ovrže tudi Sybelovo izvajanje (str. 344.).

Strogo je sodil o nežnem spolu že Heziod. Če že pravi o njem, da je na svetu za kazen (*ἔργα καὶ ἤμι*. st. 57.) *τοῖς δ' ἐγὼ ἀντί πυρὸς δῶσω κακόν* i. t. d., je tudi naravno, da trdi — *πῆμα μέγα θνητοῖσι μετ' ἀνδράσι ναιετάουσιν* (T. 392.) in začetek vsega zla: *πρὶν μὲν ζῶεσκον ἐπὶ χθονὶ φύλ' ἀνθρώπων νόσφιν ἄτερ τε κακῶν καὶ ἄτερ χαλεποῦ πόνου νούσων τ' ἀργαλέων, αἳ τ' ἀνδράσι κήρας ἔδωκαν ἄλλὰ γυνὴ χεῖρεσσι πίθου μέγα πῶμι' ἀφελοῦσα ἐσκέδασ' ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά.*

⁵⁸⁾ Philol. VII. str. 61. in dr.

⁵⁹⁾ Röth, Gesch. d. griech. Lit. II. zv.

⁶⁰⁾ Bergk odl. 8. in 9.; ni do cela jasno, če sta tudi odlomka 11. in 27. iz živalske pravljice.

⁶¹⁾ str. 397

⁶²⁾ Lit. str. 235.

To mnenje se je ohranilo tudi v poznejši dobi; žensk ne biča samo jambsko satirično pesništvo — razun Simonida zlasti Hiponakt (pr. Bergk odl. 29.) privošči si jih Evripidova žaloigra pri vsaki priliki. To nam pričajo njegova popolna dela n. pr. Hec. 1178 i. d.; Hip. 664; Androm. 181; 269; Fen. 198; Med. 230; 263; 407; Alkest. 882; Orest 605, pa tudi odlomki, ki nam jih je ohranil Stobej fl.: 73, 1; 73, 13; 73, 23; 73, 24; 73, 28; 73, 57; 69, 19 i. dr.

Izmed tragikov še omenimo Sofokl. Epig. (Stob. fl. 73. 51.) in Heirem. (Stob. f. 68. 22.). Sličnih izbruhov ne manjka pri komikih, zlasti pri Menandru n. pr. Stob. flor. 68, 11; 73, 56; 68, 10; 69, 10; 72, 2; 73, 10; 73, 46; 73, 58; primerjaj dalje Meinecke⁶³⁾ 103, 106, 109, 134, 231, 248, 264, 304, 324, 338, 437, 469, 473, 541, 575. Omeniti še moramo Aleksija Stob. fl. 73, 39; 73, 42; Susar. Stob. fl. 69, 2; Filemon. St. fl. 68, 3; Aristof. (Meinecke) odl. 11.

Celo modroslovci so ocenjevali ženstvo v tem smislu. Stobej fl. 68, 30. pripoveda, da je Sokrat, ki ga je vprašal nekdo, kateri ljudje se kesajo najbolj, odgovoril: *οἱ γήμαντες*; tudi Solon (St. f. 68, 33.) je rekel . . . *ὦ ἀνθρώπε, φορτίον ἢ γυνή*.

Kako je vendar to, da je ta vek tako zaničeval, da skoro črtel ženski spol? Menander pojasnjuje to vprašanje le toliko, da pritrdi, da so vsi strogo sodili o ženskem spolu, toda pravega vzroka za to zaničevanje ni v njegovih stihih.

Dionizij Halikarnaški II. 25. poroča, da je bila rimska matrona mnogo na boljšem, ko grška *κουριδίη ἀλοχος*; vendar pravi Gelij noct. at. I. 6., da je rekel cenzor Metel Numidec v javnem govoru, ko je navduševal ljudstvo za ženitev: „Si sine uxore, Quirites, possemus esse, omnes ea molestia careremus; sed quoniam ita natura tradidit, ut nec cum illis satis commode, nec sine illis ullo modo vivi possit, saluti perpetuae potius quam brevi voluptati consulendum est“. — Vsi narodi so v tem vprašanju istega mišljenja, kar nam dokazujejo narodni reki, v katerih se zlasti zreali ljudsko mišljenje.

Zaničevanje slabe gospodinje je torej vsem narodom nekaj skupnega in splošnega; tako splošni morajo biti tudi vzroki, zakaj so možje tako častili nežni spol. Welcker (str. 397.), Schneidewin in Thudichum (str. 112.) so priznali ta splošni vzrok; Welcker meni, da so te ocene slični pojavi, kakor so bile od nekdanj grde sodbe patricijev o plebejcih ali bogatašev o ubožcih, ki so mislili in še mislijo sedaj, da se v svesti si svoje mogočnosti in premoči lahko izražajo slabo o njih. To je čudna razlaga; cenjeni možje učenjaki, mi bi si rezali na ta način sami v živo meso, če bi napadali ženske pikro, ker vemo, da imamo moč. Bi-li bilo to možko?

Menimo, da so ženske na slabem glasu od nekdanj le radi svojih prirojenih lastnostij. Ženska je primeroma z možem to, kar je strast nasproti razumu, in kakor pravi Kant, ni niti dovezetna, niti zmožna za nobeno načelo radi njene občutljivosti, niti ne more brzdati svojih strastij; ona je: *πρὸς κακοφραδμοσύνην ὀξύτερη* (prim. Demokr. Stob. fl. 73. 62.). Mož nikdar ni tako

⁶³⁾ Fragm. com. graec. L. B. 1864.

hudo prekoračil skrajnih mej ko ženska in zlasti grška žaloigra nam priča, da so ženske bile krive največjih zločinov; poleg tega pa zločinka še pahne moža po krivem v nesrečo

ἄ δ' ἀμφίπυλος Κύπρις ἄναυδος φανερά
τῶνδ' ἐφάνη πράκτωρ (Sof. Trah. 860. i. dr.).

Če prevdarimo vse te pojave, ne moremo obtožiti možev radi nepravilnosti; priznati se mora, da se strinjajo vsi narodi v naziranju o ženstvu. Zato pa tudi ne bomo trdili, da je Simonid črtel in zaničeval ženske — da bi bil *μισογύνης* —; Amoržan je natanko opazoval človeško življenje in bičal s pikro ironijo človeške slabosti in napake. Pesnik namerava s svojim umotvorom le to, kar je hotel doseči Teofrast s svojim delom *ἠθικαὶ χαρακτῆρες*: on ponuja ženskam čisto, svitlo zrcalo, v katerem se naj ogledajo, spoznajo svojo natanko določeno sliko in vidijo: „Take ste (1.—83.) in take bi morale biti (83.—93).“ Ker Simonid ni sodil površno o ženstvu, temveč si ga je ogledal od vseh strani in ni posnel le grške žene, temveč žensko sploh, kaže to zrcalo še dandanes dobro, žene naše dobe vidijo v njem še vedno čiste in zadete obraze, kar jim pa ravno tako malo ugaja, kakor grškim lepoticam pred 2500 leti.

Opirajoč se na ta izvajanja lahko sklepamo, da je Simonidov jambski umotvor po vsebini nekaj novega in izvirnega, po obliki preprosta, neprisiljena slika; v lepem jeziku živo opisani značaji nam pričajo o Simonidovem izredno vrlem opazovanju in umetniško mojsterskem delu. Zato pa radi pritrdimo Thudichumu, da je pesnik zaslovel v starem veku ravno po tej pesmi. Ta priznana slava nam tudi pojasnjuje, zakaj niso v starem veku nikdar imenovali avtorjevega imena (gl. uvod), če so omenjali kako mesto iz njegovih proizvodov. Amoržan je bil tako znan, da ga ni bilo treba nalašč ločiti od Kejca.

Besedilo in prestava.

Χωρίς γυναικὸς θεὸς ἐποίησεν νόον
τὰ πρῶτα τὴν μὲν ἐξ ὕδός τανύτριχος,
τῇ πάντ' ἄν' οἶκον βορβόρω πεφρυμένα
ἄκοσμα κείται, καὶ κυλινδεῖται χαμαί ·
5 αὐτὴ δ' ἄλουτος ἀπλύτοις τ' ἐν εἴμασιν
ἐν κοπρήσιν ἡμένη πιαίνεται.

Τὴν δ' ἐξ ἀλιτροῦς θεὸς ἔθηκ' ἀλώπεκος
γυναικα, πάντων ἴδριον · οὐδέ μιν κακῶν
λέληθεν οὐδέν, οὐδὲ τῶν ἀμεινόνων.
10 τὸ μὲν γὰρ αὐτῇ γ' εἶπε καὶ ποιεῖ κακόν,
τὸ δ' ἐσθλόν · ὄργῃν δ' ἄλλοτ' ἀλλοίην ἔχει.

Τὴν δ' ἐκ κυνὸς λιτοργόν, αὐτομήτορα,
ἧ πάντ' ἀκούσαι, πάντα δ' εἰδέναι θέλει,
πάντη δὲ παπταίνουσα καὶ πλανωμένη
λέληκεν, ἦν καὶ μηδέν' ἀνθρώπων ὄργῃ.
15 παύσειε δ' ἄν μιν οὐτ' ἀπειλήσας ἀνήρ,
οὐδ' εἰ χολωθεῖς ἐξαράξειεν λίθῳ
ὀδόντας, οὐτ' ἄν μειλίχως μυθεύμενος,
οὐδ' εἰ παρὰ ξείνοισιν ἡμένη τύχοι ·
20 ἀλλ' ἐμπεδῶς ἀπρηχτον αὐοῆν ἔχει.

Τὴν δὲ πλάσαντες γῆρην Ὀλύμπιοι
ἔδωκαν ἀνδρὶ πηρόν · οὐτε γὰρ κακόν,
οὐτ' ἐσθλόν οὐδὲν οἶδε τοιαύτη γυνή ·
ἔργον δὲ μόνον ἐσθλὸν ἐπίσταται ·
25 κοῦδ' ἦν κακόν χειμῶνα ποιήσῃ θεός,
ὀργῶσα δίφρον ἄσσον ἔλκεται πυρός.

Τὴν δ' ἐκ θαλάσσης, ἧ δὴ ἐν φρεσὶν νοεῖ ·
τὴν μὲν γελᾷ τε καὶ γέγηθεν ἡμέρην,
ἐπαινέσει μιν ξείνος ἐν δόμοις ἰδῶν ·
30 „Ὀὐκ ἔστιν ἄλλη τῆσδε λωΐων γυνή
ἐν πᾶσιν ἀνθρώποισιν, οὐδὲ καλλίων“.
τὴν δ' οὐκ ἀνεκτὸς οὐτ' ἐν ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν,
οὐτ' ἄσσον ἔλθεῖν, ἀλλὰ μαινεται τότε
ἄπλητον, ὥσπερ ἀμφὶ τέκνοισιν κύων.
35 ἀμείλιχος δὲ πᾶσι κάποθυμῆ
ἐχθροῖσιν ἴσα καὶ φίλοισι γίγνεται.
ὥσπερ θάλασσα πολλάκις μὲν ἀτρεμῆς
ἔστηκ' ἀπήμων, χάσμα ναύτησιν μέγα,
θέρους ἐν ὥρῃ, πολλάκις δὲ μαινεται.
40 βαρυνκτύποισι κύμασιν φορευμένη ·
ταύτη μάλιστ' ἔοικε τοιαύτη γυνή
ὄργῃν · φνὴν δὲ πότος ἀλλοίην ἔχει.

Različno je v začetku stvaril bog značaj ¹⁾
 žená: iz svinje-dolgoščetke prvo, ki
 v neredu, v blatu ji leže reči v koteh
 po hiši; ona sama valja se po tleh,
 5 neumita vsa, obleka ji zamazana;
 v nesnagi, v gnoju posedava, se masti.

A iz lisice-zvitorepke drugo je
 ženó ustvaril, večšo v vsem; nič skritega
 ji ni, kar slabega je, nič, kar boljšega;
 10 zdaj dobra, slaba zdaj ji čisto ista stvar,
 v različnih hipih misli razne ji rojè.

Iz psice tretja, zlobna kot peklenšček sam;
 vse slišati, izvohati nje želje so,
 vsak kot preišče, blodi zmerom sem in tja;
 15 človeka blizu ni, a laja v enomer;
 ne spravi v mir je niti z groznjo ostro mož,
 ne da miru, če s kamnom v jezi bi izbil
 zobé ji, niti s sladkimi besedami;
 in še pravkar med gosti — tujei ždela bi,
 20 vse je zaman, njen vedno slišati je glas.

Prstenko so četrto dali možu v dar
 bogovi višnji, bebico; nič hudega,
 nič dobrega mi ne pozna, nevesča v vsem;
 le jedno delo ume: jesti — smoter njen;
 25 če vreme hudo pa pošlje nesmrtniki,
 primakne zmrzujoča k ognju stolec svoj.

Hči morja peta je, nje mislim dvojna ost:
 smeji se danes in je dobre volje vsa,
 gost hvali vsak jo, ki jo takšno v hramu zre:
 30 „Ni lepše žene, ko je ta, na svetu vsem,
 ni lepše žene, ko je ona, med ljudmi“.
 Neznosna drugega je dne, prijetno ni
 v obraz ji zreti, blizu ji ne smeš, renči
 kot psica krog mladičev svojih zdražena.
 35 Vsem neprijazna, sitna, lepe ne pozna
 besede za sovraga, za prijatlja ne.
 Kot morje čestokrat, ko mirno valovi,
 ugodno, tiho in mornarjem je v radóst
 v poletju, — često pa razsaja in buči,
 40 grozeče vali temni mu vskipévajo:
 najbolj podobna mu je takšne ženske nrav —
 vsak čas obraz drugačen kaže nam morjé.

¹⁾ Prestavi je podal pesniško obliko g. Vekoslav Spindler, bivši učenec Mariborskega gimnazija; za to uslugo se mu najiskrejeje zahvaljujem.

Τὴν δ' ἐκ τε σποδιῆς καὶ παλιντριβέως ὄνον,
 ἢ σὺν τ' ἀνάγκῃ σὺν τ' ἐπιπῆσιν μόγις
 45 ἔστερξεν ὦν ἅπαντα καὶ πονήσατο
 ἄρεστά · τόφρα δ' ἐσθίει μὲν ἐν μυχῶ
 προνύξ, προῆμαρ, ἐσθίει δ' ἐπ' ἐσχάρῃ ·
 ὁμῶς δὲ καὶ πρὸς ἔργον ἀφροδίσιον
 ἐλθόνθ' ἐταίρον ὄντινῶν ἐδέξατο.

50 Τὴν δ' ἐκ γαλῆς, δύστηνον οἰζυρόν γένος.
 κείνη γάρ οὔ τι καλὸν οὐδ' ἐπίμερον
 πρόσεστιν, οὐδὲ τερπνόν, οὐδ' ἐράσιμιον ·
 εὐνῆς δ' ἀληγῆς ἐστὶν ἀφροδίσιος
 τὸν δ' ἄνδρα τὸν παρόντα ναυσίη δίδοι ·
 55 κλέπτοσα δ' ἔρδει πολλὰ γείτονας κακά,
 ἄθυστα δ' ἰρὰ πολλάκις κατεσθίει.

Τὴν δ' ἵππος ἀβρῆ χαιτήεσσ' ἐγείνατο,
 ἢ δούλι ἔργα καὶ δύην περιτρέπει ·
 κοῦτ' ἂν μύλης ψαύσειεν, οὔτε κόσκινον
 60 ἄρειεν, οὔτε κόπρον ἐξ οἴκου βάλοι,
 οὔτε πρὸς ἰπνόν, ἀσβόλην ἀλευμένη,
 ἴζοιτ' · ἀνάγκῃ δ' ἄνδρα ποιεῖται φίλον ·
 λούται δὲ πάσης ἡμέρας ἄπο ὑπόπ
 δις, ἄλλοτε τρίς, καὶ μύροις ἀλείφεται ·
 65 αἰεὶ δὲ χαιτήν ἐκτερισμένην φορεῖ,
 βαθεῖαν, ἀνθέμοισιν ἐσκιασμένην.
 καλὸν μὲν ὦν θέημα τοιαύτη γυνή
 ἄλλοισι · τῷ δ' ἔχοντι γίγνεται κακόν,
 ἦν μὴ τις ἢ τύραννος ἢ σκηπτοῦχος ἦ,
 70 ὅστις τοιούτοις θυμὸν ἀγλαίζεται.

Τὴν δ' ἐκ πιθήκων · τοῦτο δὴ διακριδόν
 Ζεὺς ἀδράσιν μέγιστον ὄπασεν κακόν.
 αἰσχίστα μὲν πρόσωπα · τοιαύτη γυνή
 εἰσιν δι' ἄστεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλως.
 75 ἐπ' ἀνχένα βραχεῖα κινεῖται μόγις,
 ἄπνυος, ἀντόκωλος · ἃ τάλας ἀνήρ,
 ὅστις κακὸν τοιοῦτον ἀγκαλίζεται.
 δῆρεια δὲ πάντα καὶ τρόπους ἐπίσταται,
 ὥσπερ πίθηκος, οὐδὲ οἱ γέλως μέλει.
 80 οὐδ' ἂν τιν' εὖ ἐρξείεν, ἀλλὰ τοῦθ' ὄρη,
 καὶ τοῦτο πᾶσαν ἡμέρην βουλεύεται,
 ὅπως τιν' ὡς μέγιστον ἐρξείεν κακόν,

Τὴν δ' ἐκ μελίσης · τὴν τις εὐτυχεὶ λαβών ·
 κείνη γάρ οἷη μῶμος οὐ προσιζάνει ·
 85 θάλλει δ' ὑπ' αὐτῆς κάπαέζεται βίος ·
 φίλη δὲ σὺν φιλεῦντι γηράσκει πόσει,
 τεκοῦσα καλὸν κούνομάκλυτον γένος ·

Iz trmaste oslice-sivke rojena
 je šesta spet; prisiljena, opsovana
 45 privoli v delo, zadovoljna je zvrši,
 pri tem pa hrani se kje v kotu noč in dan,
 tam pri ognjišču gorkem vsak čas siti se,
 in če ljubezni uric se ji zaželi,
 ji ljub in dober prvi je tovariš vsak.

Podlasica je mati sedmi; reven rod,
 slaboten; lepega, pristrčnega ni nič
 na njej, nič plemenitega in ljubkega.
 A poželjiva je, pohotna njena kri,
 in stud napolni možu dušo poleg nje.
 55 Tatica je, v zlo, škodo mnogo sosedom,
 nesmrtnikom namenjen dar budi ji slast.

Rodila osmo čedna, svetlogriva nam
 Kobila je; mrzi ji delo hlapčevsko,
 ne mlina ne dotakne se, rešéta ne,
 60 ni mar ji reda, ne pomela bi smeti,
 k ognjišču ne stopila bi, boječ se saj,
 prisiljena le, težka možu se uda.
 Vsak dan umiva lice dvakrat — trikrat si
 prečesto in mazili se z dišavami;
 65 počesana lepó, kot boginja lasé
 bogato krašene mi nosi, polne cvetk.
 Brez dvombe žena takšna lep za druge je
 prizor, a možu svojemu je v težko zlo,
 če morda ni tiran, mogočen kak vladar,
 70 ki blesk zunanji razvedruje mu duhá.

Iz opice deveta je; mogočni Zen
 podelil jo možem je kot najhujše zlo.
 Ostudnega obraza je; če skozi mesto gre,
 ljudem posmehovanja predmet je povsod;
 75 prekratka v tilniku, premiče komaj se;
 oblik nikakšnih, sama kost; nesrečen mož,
 ki mu objeti takšno je kedaj pošast.
 Ume prevare vse in polna je nakan
 kot opica; ne veseli je smeh nikdar,
 80 ne stori pa nič dobrega nikomur, a
 pomišlja vedno, tuhta celi hožji dan,
 kako zadala komu bi najhujše zlo.

Poslednja iz bučele je; o blagor mu,
 ki jo ima; nje ne doseže graje glas,
 85 življenje cvete radi nje, razvija se;
 v ljubezni zvesti sivo starost doživi
 in mati čvrstega je, slavnega rodú.

καριπροεπής μὲν ἐν γυναιξὶ γίγνεται
 πάσῃσι, θεῆ δ' ἀμφιδέδρομεν χάρις ·
 90 οὐδ' ἐν γυναιξὶν ἤδεται καθημένη,
 ὄκον λέγουσιν ἀφροδισίους λόγους.
 τοίας γυναικας ἀνδράσιν χαρίζεται
 Ζεὺς τὰς ἀρίστας καὶ πολυφραδισταίας.

Τὰ δ' ἄλλα φύλα ταῦτα μηχανῇ Διὸς
 95 ἔστιν τε πάντα, καὶ παρ' ἀνράσιν μένει.
 Ζεὺς γὰρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν,
 γυναικας · ἦν τι καὶ δοκῶσιν ὠφελεῖν,
 ἔχοντί τοι μάλιστα γίγνεται κακόν.
 οὐ γὰρ κοτ' εὐφρων ἡμέρην διέρχεται
 100 ἅπασαν, ὅστις σὺν γυναικὶ πέλεται ·
 οὐδ' ἀῆρα λιμὸν οἰκίης ἀπώσεται,
 ἐχθρὸν συνοικητήρα, δυσμενέα θεόν.
 ἀνὴρ δ' ὅταν μάλιστα θυμηθεῖν δοκῇ
 κατ' οἶκον ἢ θεοῦ μοῖραν ἢ ἀνδρώποιν χάριν,
 105 εὐροῦσα μῶμον ἐς μάχην κορύσσεται.
 ὄκον γυνὴ γὰρ ἔστιν, οὐδ' ἐς οἰκίην
 ξεῖνον μολόντα προφρόνως δεχόιατο.
 ἦτις δέ τοι μάλιστα σωφρονεῖν δοκεῖ,
 αὕτη μέγιστα τυγχάνει λωβωμένη ·
 110 κεκρηότος δ' ἄρ' ἀνδρὸς, οἱ δὲ γείτορες
 χαίρουσ' ὀρώωντες καὶ τὸν ὡς ἀμαρτάνει.
 τὴν ἦν δ' ἕκαστος αἰνέσει μεμνημένος
 γυναικα, τὴν δὲ τούτερον μωμήσεται ·
 ἴσῃν δ' ἔχοντες μοῖραν οὐ γιγνώσκομεν.
 115 Ζεὺς γὰρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν,
 καὶ δεσμὸν ἀμφέθηκεν ἄρρήκτον πέδης,
 ἔξ οὔτε τοὺς μὲν Ἀΐδης ἐδέξατο
 γυναικὸς εἶνεκ' ἀμφιδηριωμένους.

V časteh velikih je med vsemi ženami
 in dih miline divne veje okrog nje;
 90 med ženskami sedeti je ne radosti,
 kjer o ljubezni lahkomišeln je govor;
 najboljše, najrazumniše so, kar možem
 jih v svoji milosti podaril silni Zen.

Vse druge vrste po naklepih so boga
 95 v nesrečo le možem, — iz nje rešitve ni.
 Ker Zen ustvaril je na svet največje zlo —
 rod ženski; in če zdi se, da koristijo,
 v nadlogo vendar so največjo vsem možem.
 Nikdar dne celega vesel ne preživi
 100 doma do večera, kdor ženi se uda;
 in tudi glada ne znebi njegov se hram
 sodruga krutega, sovražnega boga.
 Ko v trdni veri mož živi, da mu v radost
 je dom, — bogovi in ljudje so dobri mu:
 105 prepiru najde žena vzrok in neti ga.
 Kjer ženska je, še tujca, ki mimógredoč
 je stopil v hišo, gostoljubno ne sprejmo.
 Sramote skoro včini pa največ možú,
 ki zdi se ji, da najrazumniša je vseh.
 110 Začujen gleda mož, a dobri sósedje
 se vesele, češ, tudi njega tare isto zlo.
 Vsakdo si hvali jo, ko pelje družico
 si v hram jo svoj, in graja soseda ženo.
 Kdo vidi pač, da ista je usoda vseh?
 115 Največje zlo je to, kar jih je stvaril Zen,
 v verige nerazrušne je vkoval nogé,
 odkar poklical Had v kraljestvo svoje je
 možé, ki so za žensko jedno bili boj.